

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879. Första Kammaren. N:o 25.

Lördagen den 19 April.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades 4 protokollsutdrag för den 17 och protokollet för den 9 i denna månad.

Upplästes en från Rektorn R. Törnebladh inkommen skrifvelse af följande innehåll:

Till Riksdagens Första Kammare!

Då jag den 1 Juli detta år skall tillträda rektorsbefattningen vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm, och i följd häraf min tid under instundande höst kommer att blifva strängt upptagen i och genom den nya tjensten, får jag med betygande af min tacksamhet för Kammarens förtroende, härmed vördsamt afsäga mig uppdraget att deltaga i innevarande års statsrevision.

Kalmar i Mars 1879.

Ragnar Törnebladh.

Herr Talmannen föreslog, att val af en statsrevisor efter Rektorn Törnebladh skulle anställas vid början af det sammanträde, som komme att hållas nästa Onsdag den 23 i denna månad, hvilket bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevil-
nings-Utskottets den 9 och 16 i denna månad bordlagda betän-
kande N:o 7, angående allmänna bevilningen.

*Ändringar i
gällande
Bevilnings-
stadga.*

1:sta och 2:dra punkterna.

Lades till handlingarne.

3:dje punkten.

Första Kammarens Prot. 1879. N:o 25.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Herr Bennich: Emot Bevillnings-Utskottets motivering för dess afstyrkande af ifrågavarande motion har jag till betänkandet anmält min reservation och ber nu att i största korthet få anföra skälen dertill. Herr Cavallins motion sönderfaller i åtskilliga förslag. Det första afser, att för inkomst af arbete vid jordbruk skulle betalas bevillning. I det hänseendet har Utskottet visserligen anfört åtskilliga motiv emot bifall till motionen, men dessa motiv tror jag icke hålla stånd. Jag är tvärtom öfvertygad derom, att en fullt riktig tanke genomgår motionärens förslag, men jag har deremot icke velat förena mig i att nu tillstyrka en förändring i sådant hänseende, emedan jag är fullt förvissad, att bevillningsförordningen inom den närmaste framtiden måste underkastas en grundlig revision och emedan jag antager att vid denna revision den grundsats, som ligger till grund för motionen, och som, enligt hvad jag tror, mycket nära öfverensstämmer med hvad den förberedande skattejemkningskomitén förordat, kommer till heders. Jag kan således icke instämma i en motivering, som försöker att nedgöra sjelfva grundsatsen, utan hemställer derföre, isynnerhet med afseende å omförmälda del af motionen, att Kammararen ville godkänna klämman i Utskottets betänkande, men med ogillande af motiveringen.

Herr Cavallin: Lifligt öfvertygad om den stora brist, som den nuvarande bevillningsförordningen har derutinnan, att den icke beskattar den inkomst, som erhålles af jordbruksarbetet på samma sätt som annan inkomst, är jag tillika fullt medveten om, att jag med mina ringa krafter icke skall kunna bereda framgång åt min motion, om jag icke hade att här i Kammararen påräkna något understöd för saken. Jag ber likväl att få fästa uppmärksamheten på åtskilliga fakta, hvilka torde visa det berättigade i den motion, jag tillåt it mig framställa. Dessa fakta framgå, såsom mig synes, ovedersägligen ur den öfversigt af 1876 års bevillningstaxering, som blifvit genom Finansdepartementets försorg utarbetad och nu finnes inom Riksdagen tillgänglig. Af denna öfversigt visar det sig, att egarne af alla Sveriges jordbruksfastigheter, hvilka år 1876 voro taxerade till 1,859,000,000 kronor erlade i bevillning endast 557,700 kronor. under det att samma år andra artikelns bevillning för inkomst af kapital och arbete, endast på landsbygden, öfver hela riket, utgjorde 749,222 kronor. Sålunda visar det sig, att inkomsten af kapital och arbete på landsbygden inbringade staten i det närmaste 35 procent mera än all bevillning på jordbruksfastighet. Om man vidare med ledning deraf efterser, huru utgåendet af den kommunala skatten på landsbygden gestaltar sig, så befinnes det, att jordbruksfastigheterna bidraga till kommunalskatten på landet med 11,154,000 fyrk samt inkomsten af kapital och arbete med 7,492,000 fyrk, och man vet ju, att dessa kommunalutskylder numera utgå till största delen efter fyrk. Således visar det sig, att yrkesidkare, kapitalister och löntagare på landet, öfver hela riket taget, betala två femtedelar af all landsbygdens kommunalskatt, der den utgår efter fyrk, och

man vet ju, huru ringa del af landsbygdens befolkning utgöres af dem, som utöfva yrke eller innehafva tjenst. Ännu mera i ögonen fallande är detta missförhållande, om man betraktar den större kommunens, nemligen landstingets, utgifter, ty då visar sig att, när man från städernas inkomstskatt afdrager den för städerna Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, rikets öfriga städer, som ingå i landets landstingsområden, erlægga en inkomstskatt af 652,548 kronor. Läggas härtill den förut nämnda inkomstskatten från landsbygden 749,222 kronor, så finner man, att i hela riket landstingsskatten utgår af 1,401,770 kronors bevillning af kapital och arbete mot 557,700 kronor af jordbruksfastighet. Sälunda betalar jordbruket på landet i landstingsskatt, öfver hela riket räknadt, endast tre tiondedelar, der landstingsskatten utgår efter bevillningskrona. Om man vidare besinnar, att de, som sälunda betala de återstående sju tiondedelarne af landstingsskatten, icke hafva i sin hand att på något sätt bestämma pluraliteten inom landstinget, så synes mig detta vara ett mycket beaktansvärdt missförhållande. Det är visserligen sant, att vid landstingsmannaval röstas efter fyruk, men då den stora industrien på landet är bofast blott inom ett ringa antal kommuner, ser man, att de som betala $\frac{7}{10}$ i landstingsskatten icke alls kunna inverka på bestämmandet af pluraliteten inom landstingen. För att icke beskyllas för att till stärkande af mina motiv hafva uppsökt de allra mest i ögonen fallande missförhållandena har jag hållit mina beräkningar till hela riket, men om man vill söka ut ett enda län, der detta missförhållande är mycket tydligt, vill jag anföra förhållandena i Vesternorrlands län. Der utgjorde år 1876 bevillningen för jordbruksfastighet 14,981 kronor, för inkomst af kapital och arbete på landsbygden 61,709 kronor och i länets två städer, som ingå i landstinget, tillsammans 43,436 kronor. Här af synes nu först, att all jordbruksfastighet i Vesternorrlands län och i och med den alla jordbruksidkare inom samma län bidraga i de kommunala utskylderna med endast en tredjedel och i landstingsskatten öfver hela länet med endast en åttendedel. Jag får nämna, att särskildt i det länet har landstingsskatten under de sju sista åren varit i medeltal cirka 40 öre pr bevillningskrona, så att det är just icke någon småsak för de industriidkare som hafva den äran att bidraga dertill. Man bör, när man betraktar dessa förhållanden, icke förbise den omständigheten, som är klar för en och hvar, att särskildt i afseende å de kommunala skatterna det inträffar, att en stor del af dessa nedläggas på föremål, som i mer eller mindre grad eller nästan uteslutande gagna den fasta jordbruksbefolkningen och kommer jordbruksegendomarna till godo med ett förhöjdt värde. I mina beräkningar har jag icke intagit bevillningen af så kallad annan fastighet af det skälet, att jag ville med mina jemförelser åskådliggöra endast förhållandet mellan dem som betala för inkomst af sitt arbete, och dem som icke göra detta. Men det är naturligt att, om man i beräkningen toge in denna bevillning af annan fastighet, så komme förhållandena att visa sig ännu mera till jordbruksidkarnes fördel.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts).*

Om jag nu får lof att yttra några ord i anledning af Utskottets utlåtande öfver min motion, får jag säga, att detsamma i dess helhet förefaller mig gynsamare, än jag vågat hoppas, ty Utskottet har icke ens sökt att på något sätt bemöta kärnpunkten af de motiv, jag framställt i min motion, nemligen att jordbruksidkarne icke betala någon inkomstskatt eller någon skatt för frukten af sitt arbete, och att den inkomst jordbruksarbetet lemnar är af precis samma beskaffenhet, som hvarje annan inkomst. Det framgår, såsom herrarne finna af utlåtandet, att Utskottet till och med indirekt erkänt det berättigade i min motion, men att Utskottet mot densamma anfört några skäl, som jag icke kan anse fullt giltiga för ett afstyrkande. I första rummet har Utskottet fäst uppmarksamheten derpå, att den nu på jordbruksfastigheten liggende bevillning icke ensamt är så alldeles hvad jag velat kalla den, en kapitalskatt, enär jordbruksfastigheterna äro till icke oväsentlig del intecknade. Ja, jag medgifver det, men det är en mycket svårlöst fråga, hvad jordbruksidkarne äro skyldige. Man kan väl få reda på, huru stor den intecknade skulden är i hela riket, men man kan icke få veta, huru stor del deraf är liqviderad eller möjligen ligger i fastighetsegarnes egna fickor, och för mig vill det synas, som om det under sådana omständigheter blir mycket svårt att göra några beräkningar härvid lag, ty det händer mycket lätt, att jag icke har min jordbruksfastighet intecknad för ett enda öre, men att jag icke dess mindre kan hafva rätt betydliga skulder, som jag åsamkat mig för att betala denna egendom. Skulle man vid en framtida omarbetning af vår bevillningsförordning, försöka att undvika denna dubbla kapitalbeskattning, som här är tänkbar, tror jag att det vore lämpligast, att den, som har sina penningar utlånade mot inteckning i jordbruksfastighet, finge visa detta för vinnande af bevillningsfrihet för sålunda utlånade kapital, så att, om egaren af jordbruksfastigheten får betala kapitalskatten, han hade det till godo i en lättare tillgång på kapital och en möjligen billigare ränta. Detta hvad första delen af min motion angår.

Vidkommande åter den senare delen af motionen, hvori jag yrkar, att ett minimum af bevillningsafgift borde betalas, när man känner att en affär, som väl för ett år icke lemnat någon behållning, likväl hvilar på ett underlag af mycket betydliga kapital, så tror jag, att ett sådant stadgande, som skulle innebära en förändring i de förhållanden, som nu ega rum, är af behofvet på det högsta påkallad. Utskottet säger här: "men motionärens ifrågasvarande förslag innebär, för den händelse näringen icke gifvit någon behållen inkomst, en för vår nu gällande bevillningslagstiftning helt och hållet ny grundsats i så måtto, att för bevillingens utgörande i detta fall kapitaltillgången för näringens bedrivande måste anlitas". Ja, det är möjligt, att detta är en ny grundsats i den nuvarande bevillningsförordningen, men det är säkerligen ingen ny grundsats i vårt land i allmänhet, ty hvar och en af oss erinrar sig, att redan i 1858 års bevillningsförordning, som var gällande omedelbart före den nuvarande, fans också

med afseende å en hel mängd yrkesidkare bestämdt, att bevillningen skulle utgå procentvis af årets behållning, men att det icke dess mindre der mycket noga var bestämdt ett minimum, hvilket denna bevillning icke fick understiga, så att någon ny grundsats kan man icke säga en sådan bestämmelse vara bygd på, och jag påstår, att, om någon grundsats är ny, så vore det den grundsatsen hos våra lagstiftare att, om uppmärksamheten blifvit fäst på ett alldeles i ögonen fallande missförhållande, man icke genom en enkel bestämmelse söker afhjelpa detsamma. Jag anser detta missförhållande här vara så mycket mer i ögonen fallande, om man besinnar, att enligt nu gällande bevillningsförordning det kan inträffa, att ett mycket rikt och kapitalstarkt bolag eller enskild man, hvars rörelse är grundad på hundra tusentals kronor, kan för ett år, då han icke förtjenat något och således icke kunnat föröka sitt kapital, undgå att betala skatt eller kanske skattar mindre än den simplaste af sina arbetare. Jag tror, att det vore mycket önskvärdt, om ett sådant missförhållande kunde genom en enkel bestämmelse undvikas.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Jag anhåller att få tillägga några ord med afseende å mitt yrkande att, vid bestämmandet af det minimum, hvarunder taxeringen för jordbruksidkare icke finge gå, hvarken befrielse från bevillning skulle åtnjutas, om årsinkomsten icke uppginge till 400 kronor, eller 300 kronors afkortning från årsinkomst under 1,800 kronor ega rum. Mot detta förslag har Utskottet invändt, att det vore obilligt, om icke jordbruksidkaren så väl som andra näringsidkare skulle njuta afräkning af 300 kronor, då inkomsten icke öfversteg 1,800 kronor eller att de icke skulle vara befriade från bevillning, när inkomsten icke uppgår till 400 kronor. Härpå ber jag få svara, att detta billighetens kraf synes mig vara mycket väl tillgodosedt vid den tariff, som jag uppgjort och föreslagit, nemligen en minimibevillning af 50 öre för hvarje 1,000 kronor af fastighetens taxeringsvärde. Denna siffra är så låg, att jag tror Utskottets anmärkning dervid lag icke bör vara af någon vikt, ty om man skulle med den bestämmelse, jag föreslagit tillämpa befrielsen från all bevillning, då inkomsten icke uppgår till 400 kronor, så skulle 83 procent af alla landets jordbruksidkare representerande 41 procent af landets jordbruksfasthetsvärde blifva fria från bevillning, och detta kunde väl icke vara riktigt.

På grund af hvad jag redan i motiven till min motion anført, och af hvad jag nu tillåt mig tillägga, anser jag mig oförhindrad yrka bifall till min motion och afslag å Utskottets hemställan.

Herr Anderson: Efter att hafva erinrat derom, att "då enligt § 2 af bevillningsstadgan, bevillning för jordbruksfastighet utgöres med tre öre för hvarje fulla 100 kronor af uppskattningsvärdet, denna bevillning, beräknad i likhet med hvad som är stadgadt beträffande bevillning för inkomst af kapital och arbete till en procent af inkomsten, förutsätter att jordbruksfastighet skulle

*Ändringar
gällande
Bevillnings-
stadga.*
(Forts.)

ilemna allenast en till tre procent af dess värde uppgående årlig inkomst“, uttalar Utskottet den åsigten att “den behållna inkomsten af jordbruksnäring, om deri inberäknas ej allenast sjelfva arrendeinkomsten af fastigheten eller hvad som svarar deremot, utan äfven den behållna afkastning, som bör kunna påräknas af inventariekapital och arbete, i verkligheten är högre“, och härigenom har Utskottet också medgifvit, att jordbruksnäringen i fråga om bevillningen är mindre beskattad än öfriga näringar. I detta hänseende har således Utskottet gifvit den ärade motionären rätt. Så långt räckte också enigheten inom Utskottet, men då jag jemte några andra ledamöter uttalade den åsigten, att den nuvarande fastighetsbevillningen utgjorde en skatt på den ränta, som vore påräknelig af fastighetens kapitalvärde och att inkomsten af inventariekapital och arbete vore obeskattad, mötte detta bestämda motsägelser. Dessa hafva visserligen icke hos mig kunnat rubba öfvertygelsen om det teoretiskt riktiga deri att, då man har en inkomstskatt, äfven jordbruket lika så väl som andra näringar bör deraf drabbas. Deremot är jag på grund af de öfverläggningar, som förekommit inom Bevillnings-Utskottet vid denna riksdag och inom det Särskilda Utskottet vid förra riksdagen, icke längre fullt öfvertygad derom att, huru teoretiskt riktig en inkomstskatt än må vara, staten genom införande af en sådan skatt på jordbruket skulle vinna någon i afsevärd mån ökad inkomst eller att man derigenom skulle ernå en jemlikhet i beskattningen mellan jordbruksnäringen och andra näringar. Jordbruket är nemligen olikt andra näringar deri, att under det den arbetsprodukt, som af andra näringar erhålles, i regeln måste omsättas till penningar, hvarmedelst näringsidkarne tillgodose sina lefnadsbehof, så hemtar den, som idkar jordbruk, till den väsentligaste delen och hvad den mindre jordbrukaren angår, nästan uteslutande medlen till fyllande af sina lefnadsbehof omedelbart från den jord han odlar, utan att någon omsättning i penningar af de för detta ändamål nödvändiga produkterna eger rum. Hvad han förvärfvar genom sitt arbete uppskattar han derföre icke i kapitalvärde och han betraktar till exempel förmånen af fri bostad på den jord han odlar såsom en naturlig rättighet, hvilken icke kan blifva föremål för beskattning. Då man vid hvarje lagstiftning måste göra afseende på det allmänna föreställningssättet, så synes det mig, som om häri ligger en ganska stor svårighet för införande af inkomstbevillning af jordbruk. Jag vill likväl dermed icke hafva sagt att den är omöjlig.

Utskottet har anfört åtskilliga andra omständigheter, hvilka vid införandet af en inkomstbevillning på jordbruket icke böra förbises och det har enligt min öfvertygelse varit så mycket nödvändigare att fästa uppmärksamheten på dessa, som införandet af en dylik bevillning icke går så lätt för sig, som den ärade motionären tyckes föreställa sig. Att bestämma ett minimum för beskattning vare sig af inkomst utaf kapital och arbete eller af jordbruk tror jag icke vara lämpligt. Innan de nuvarande grunderna för bevillningslagstiftningen antogos, funnos, på sätt här blif-

vit omnämndt, minimibelopp för beskattningen, men det visade sig, att man vanligen höll sig vid dessa minimibelopp och jag tror att, om i de bevillningsförordningar som under de senaste sjutton åren varit gällande funnits minimibelopp, så skulle icke en så anseelig förhöjning i bevillningen af kapital och arbete hafva egt rum, som förhållandet varit under den tid som förflutit från år 1862 till närvarande tid. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Ändringar
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)

Herr Ribbing, Carl: Jag får säga, att jag för min del var ganska nyfiken att få veta, hvilken del af motiveringen den reservation afsåg, som af den förste talaren vidfogats detta Utskottets betänkande och jag må erkänna, att det öfverraskade mig, att han angrep den del af motiveringen, som underkänner den ärade motionärens förslag derom att idkare af jordbruk skulle i likhet med andra medborgare påföras bevillning för sin inkomst af arbete, som icke får taxeras lägre än efter 50 kronor för hvarje 1,000 kronor af fastighetens taxeringsvärde. Jag hade verkligen trott, att den ärade reservanten skulle angripa en annan del af motiveringen, som förefaller mig något svagare, men som jag icke här vill utpeka, på samma gång jag likväl vill säga, att alla de motiv Utskottet anfört synas mig hållbara.

Efter mitt förmenande skulle det förslag motionären väckt om en sådan beskattning, som nyss nämndes, ovilkorligen medföra en dubbel beskattning. Han yttrade också i sitt sista anförande något om en skenbar dubbel beskattning och som jag tror att det skulle verkligen blifva en sådan, vill jag söka leda detta i bevis. Enligt min uppfattning är nemligen all bevillning, som erlägges, vare sig af kapital och arbete, eller af fastighet, en inkomstskatt. Om jag tänker mig en person ega i inkomst af kapital och arbete 2,000 kronor, så erlägger han för denna inkomst, efter en procent, 20 kronor. Tänker jag mig en person egare af en annan fastighet än jordbruksfastighet, som har ett taxeringsvärde af 40,000 kronor — ett värde, som är alldeles lika med det, som den nyss nämnda inkomsten af 2,000 kronor efter 5 procent representerar — och denna fastighet gifver i inkomst 5 procent eller 2,000 kronor, så blir, då 5 öre för hvarje 100 kronor af taxeringsvärdet just jemt utgör 20 kronor eller 1 procent af inkomsten beräknad efter 5 procent, beskattningen i dessa båda fall alldeles den samma. Således kan väl icke nekas, att den, som är egare af annan fastighet än jordbruksfastighet också betalar inkomstskatt, nemligen 1 procent på inkomsten beräknad efter 5 procent. En jordbruksfastighetsegare är i alldeles samma förhållande blott med den skilnaden att jordbruksfastigheten anses afkasta allenast 3 procent. Om en person eger jordbruksfastighet till nyss nämnda värde af 40,000 kronor och den afkastar 1,200 kronor, så blir ju bevillningen af tre öre för hvarje hundra kronor af taxeringsvärdet alldeles det samma, som en inkomstbevillning af 1 procent. Den enda skilnaden i afseende på inkomstbevillningen i nämnda tre fall består deri, att den, som har inkomst af kapital och arbete, får beräkna denna sådan den

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

verkligen är, d. v. s. afräkna tillfälliga förluster, hvilket deremot fastighetsegare icke få göra. Dessa fastighetsegare må vara ut-satta för hvilka förluster och hvilken vexling i inkomster som helst — uppkommande t. ex. af att hyror genom tillfälliga för-hållanden stiga eller falla, eller, i afseende å jordbruksfastighet, genom missväxt, så att den icke ens afkastar de 3 procenten — icke dess mindre skall fastighetsegaren alldeles konstant betala denna bevillning utan afdrag.

Sålunda tror jag mig hafva visat, att hvar och en af dessa kategorier lemnar till staten en inkomstskatt. Om man nu för jordbruket skulle, såsom motionären vill, utöfver den enligt nu gällande förordning utgående skatten af 3 öre för hvarje 100 kronor af taxeringsvärdet, erlægga ytterligare en inkomstskatt, beräknad efter 50 kronor för hvarje 1,000 kronor af samma värde. såsom en bevillning på hans arbete, måste det väl vara en dubbel beskattning.

Jag anser det vara af mycken vigt, att gendrifva den förste talarens förslag om godkännande af betänkandet med underkännande af motiveringen. Det är därför jag vågat uppträda och får jag för min del anhålla om bifall till Utskottets betänkande med den motivering, som den förste talaren velat underkänna.

Friherre Klinckowström: Det skulle måhända kunna vara öfverflödigt af mig att begära ordet vid denna punkt af Bevillnings-Utskottets betänkande, då Herr Ribbing nyss uttalat samma tankar jag hyser med afseende å den förste talarens anförande. Jag är visserligen lycklig att hand i hand med Herr Bennich kunna begära, att Kammarén måtte bifalla Utskottets förslag, men så till vida måste jag lemna honom på de af- och krokvägar han sedan tog, att jag skulle på det högsta beklaga, om denna Kammaré ville med honom instämma deri att motiveringen skulle ogillas. Det är, om jag så får säga, en snara, som han vill för framtiden kasta om Kammaréns hals, för att sedan med påminnelsen derom kunna draga den dithän han vill.

Jag behöfver icke upprepa en massa siffror för att bevisa i hvad tillstånd jordbruket är i förhållande till andra näringar hvad skatter beträffar. Jag har i denna svåra fråga särskildt gjort mig mödan att utarbete en rätt vidlyftig, för många alltför vidlyftig ansedd, motion, på det att hvar och en skulle hafva under hand bevisen för mina påståenden; men det synes på det yttrande, som afgafs af en talare på jönköpingsbanken, sjelf ledamot i den ryktbara förberedande skattejemkningskomitén, som om han ännu skulle vara bunden af de åsigtter som han jemte komiténs öfriga ledamöter framställt. Det synes att dessa komitéledamöter icke idkat något annat jordbruk än möjligen i deras blomsterkrukor och spottlådor, ty det är annars obegripligt, huru denna komité kunnat framställa sådana yrkanden på vårt hårdt beskattade jordbruk och vilja tredubbelt öka dess beskattning. Det är i detta komitébetänkande och äfven i motionärens framställning tillräckligt visadt, att man icke uppfattat skattefrågan i dess

helhet, och på hvilka afvägar man kommer, när man icke gör det. Det är detta, som bland mycket annat varit anledningen för mig att anhålla, att Riksdagen ville hos Kongl. Maj:t i underdånighet begära tillsättande af en verklig skatte-komité, som ginge till botten med undersökningen af skatteförhållandena i landet och jemförde dem i sin helhet med afseende på samtliga skatteobjekt; ty på annat sätt kan icke en rättvis beskattning af yrke, näring, fastighet och kapital åstadkommas. Jag har i min motion med flerfaldiga exempel bevisat nödvändigheten deraf, så vidt man icke skall löpa fara att helt och hållet bryta sönder och förtrycka en näring, som dock utgör Sveriges stolthet, storhet och ära — och det är jordbruket. Man påstår, att jordbruksnäringen har så stora fördelar i den undantagsställning, som nuvarande bevillningsförordning lemnar den samma. Men, mine herrar, jag har i min motion visat, att, om man vill för jordbruket, som för andra näringar, låta den in-tecknade skulden afräknas, låta skattefrihet beviljas den jordegendom, som icke gifver fullt 400 kronors inkomst, låta afdrag, af 300 kronor ega rum för den inkomst, som icke öfverstiger 1,800 kronor, låta jordbruksfastigheten i kommunalt hänseende skatta lika med andra skatteobjekt, då skall jordbruket icke begära dessa lumpna 3 öre, ty det skulle genom denna likställighet vinna ofantligt mycket mera än genom den förmånen att få betala 3 öre för hvarje 100 kronor af taxeringsvärdet, när andra objekt få erlægga 5 öre.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Det är ett annat förhållande, som man icke heller iakttagit beträffande jordbruksnäringen och detta är angående den in-tecknade skulden. Tills dato har icke en sådan undersökning blifvit verkställd förr än chefen för Finansdepartementet helt nyligen aflemnat en förtjenstfull, om än icke tillräckligt långt gående redogörelse i ämnet. Hade en sådan fullständig utredning skett, så skulle man hafva funnit, att just denna in-tecknade skulden är för landtbruket en svår kräfta, som beklagligtvis icke lätt kan öfvervinnas. Ty om en egendom är till hälften in-tecknad, så har den, som står såsom egare för densamma alla onera och besvär och har tillika risk att förlora sin inkomst genom hagelskada, missväxt m. m., men den som har in-teckning han sitter såsom grand-seigneur och har icke annat att göra än att skörda 6, 7 å 8 procent på en säkert placerad penningesumma. Det är därför alldeles nödvändigt att komma åt kapitalet i skatteväg, såsom jag redan förut påpekat. Kapitalet skulle jag i detta fallet vilja kalla en guldgosse, som statsmakterna göda och föda och gynna på allt sätt — och hvilken tack hafva vi deraf? Jo, att dess anspråk ökas år från år, och vi hafva sett hvilka kolossala anspråk det gjort på statsmakternas biträde när det icke kan hjälpa sig sjelft. Det är en blodigel; och hvad de enskilda bankerna beträffar, så har jordbrukaren af dem liten eller ingen nytta. Detta kommer sig dels deraf att lånetiden är för kort, ty jordbrukaren kan icke hinna göra någon fruktbringande användning af ett kapital som han skall återbetala inom högst sex månader då han får vänta öfver året för att få skörd och inkomst deraf,

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)* idels ock deraf att räntesatserna äro så obilliga och oerhörda i dessa banker, att jordegaren icke kan, utan att högsta nöd inträdt, vända sig till dem och då förstå de att ockra på den arme jordbrukarens ekonomiska nöd.

De herrar, som haft den godheten att egna någon uppmärksamhet åt min motion, hoppas jag hafva funnit tusentals bevis för nödvändigheten af att afslå Herr Cavallins motion och bifalla Utskottets förslag, men jag skulle mycket beklaga, om Kammaren läte förleda sig af Herr Bennichs proposition att gilla de motiv Utskottet anfört för sin hemställan om afslag å motionen. Jag anhaller, att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: Jag skall visst icke besvara Herr Talmannen och Kammaren med att yttra mig om sjelfva frågan, och det emedan jag fullkomligt klart uppfattat Kammarens åsichter och det beslut, som Kammaren kommer att fatta i densamma; men jag kan icke stillatigande sitta och åhöra sådana "krokvägar och afvägar", som den siste talaren tillåtit sig under diskussionen. Om sådant kommer att en längre tid fortgå, kan det hända, att han verkligen lyckas att blifva majoritet i Kammaren, det vill säga att han lyckas aflägsna alla andra härifrån, som äro vana vid en grannliga och sanningsenlig diskussion. Han talade om att det är en olycka, att jordbruksegendomar äro in-tecknade till halfva värdet, och han betecknade dem, som hafva in-teckningarna, såsom "blodsugare". Men han saknar då all kännedom om de förhållanden, som råda här i landet. Här finnes en *Allmän hypoteksbank* med sina förgreningar i orterna, hvilka kallas *hypoteks-föreningar*. Hvilka äro nu dessa blodsugare? Jo, egarne till den stora institution som jag nu nämnde och som är verkligen förtjent af all aktning och som lyckats tillvinna sig ett sådant anseende i utlandet, att dess kredit är nära nog jemförlig med statens. Egarne till denna institution äro jordegarne sjelfva. Så är rätta förhållandet. Det finnes inga aktier i dessa hypoteks-föreningar och inga andra delegare i allmänna hypoteksbanken än hypoteks-föreningarna sjelfva, och dessa utgöras af jordegarne. Och ett sådant sakförhållande tager Friherre Klinckowström till utgångspunkt för sin kolossala förvridding af de verkliga förhållandena, för att göra ett anfall på dem, som ega något kapital, liksom vore det ett brott att ega ett kapital. Han betecknade kapitalet såsom en blodigel för jordbruket. Ja, då har denna igel verkligen den ovanliga förmågan att kunna suga sig sjelfty det är icke några andra än jordegarne som ega den institution, som på billiga och i alla afseenden fördelaktiga vilkor lemnar amorteringslån.

Vidare talade han om "dessa banker". Jag vet icke af mer än en bank af detta slag, nemligen Hypoteksbanken. Men man måste generalisera för att, såsom talaren tycker om, kunna gifva slängar hit och dit.

Ytterligare har talaren sagt, att bankerna taga 8 procent för lån mot fastighetsin-teckningar. Jag tillbakavisar en sådan be-

skyllning, utan att dervid på något vis undantaga en enda bank, ty jag är öfvertygad om att ingen enda bank tillåter sig en fullkomlig olaglighet. En hvar, som känner till affärsförhållanden, vet att man icke får taga högre ränta än 6 procent för lån mot in-teckning i fast egendom.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Jag tror, att, om man vill göra sig märkvärdig genom att i en tid som denna vid hvarje tillfälle förbittra och försämra ställningen, så kan man nå detta mål, men det är icke ett sådant. som någon annan inom denna Kammare än den siste talaren eftersträfvat.

Friherre Klinckowström: Jag önskar blott att med ett par ord berättiga några uttalanden af den siste talaren. Han säger, att hypoteksinrättningarna ega utslutande att utlåna sina kapital åt jordegare. Ja, det är en sanning, men jag vill bedja honom vara god att någon gång emellan deserten och kaffekoppen, då han möjligtvis har tid, sysselsätta sig med den del af min motion, som handlar om den på jordbruket hvilande in-tecknade skulden. Han skall då finna att, huru mycket än hypoteks-inrättningarna gjort för att åt jordbrukarne skaffa kapital, hafva de likväl icke hälften af den i jordbruksfastighet in-tecknade skulden i sina portföljer. För öfrigt kan jag försäkra Herr Wallenberg, som nyligen fått sig ett litet jordbruk, jag tror att det är på Lofön, och som säkerligen befinner sig såsom landtbrukare i en mycket lyckligare ställning än de flesta, att landtbrukarne hafva, utom den in-tecknade skulden, ganska ofta så kallade sväfvande skuld, och jag hemställer till Herr Wallenberg sjelf om han vill låna ut penningar mot borgen eller namnsäkerhet mot endast 6 procent. Jag tror mig kunna säga att utlåningsräntan i så fall jemte kommissionsarfvode o. d. m. går i de enskilda bankerna till vida mera än 6 procent.

Jag har aldrig kunnat uttrycka mig så illa att jag sagt, att det är ett brott att ega kapital, tvärtom gratulerar jag hvar och en som är nog lycklig att ega sådant. Men säkert är, att kapitalet i detta land, med afseende på de fördelar, det lagligen åtnjuter, skattar för litet till staten och det allmänna i jemförelse med öfriga beskattningsföremål, synnerligen jordbruket.

Herr Cavallin: Med anledning af hvad utaf åtskilliga talare under diskussionen anförts emot ett bifall nu anhåller jag att för denna gång få afstå från yrkandet om bifall till min motion.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels bifall till densamma med ogillande af motiveringen, framställes propositioner på dessa yrkanden och besvarades, den första med många ja jemte åtskilliga nej och den senare med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter proposition på bifall till punkten förnyades, och då dervid svarades

Ändringar i många ja jemte åtskilliga nej, förklarades ja hafva varit öfvergällande
Bevillnings- stadga.
 (Forts.)

4:de och 5:te punkterna.

Biföllos.

6:te punkten.

Herr Sundell: Vid 1875 års riksdag väckte jag motion derom, att bevillning för inkomst af kapital eller arbete icke skulle ega rum, då den skattskyldiges sammanräknade årsinkomster understego 500 kronor och att, derest de icke öfverstego 1,800 kronor, skulle 400 kronor af inkomsten från kapital eller arbete vara fria från bevillning.

Jag ansåg visserligen då, att 600 kronor borde vara minimi-taxeringsbeloppet, men jag stannade vid 500 kronor, därför att genom antagande af detta belopp och med den förändring i afseende å det s. k. afdraget, derom jag hemställde, någon rubbning icke skulle göras i kommunalförordningarnas stadganden om rösträtt särskildt i den för städerna. Förslaget afstyrktes af Bevillnings-Utskottet och Utskottets betänkande antogs af Riksdagen. Motionen föll således. Nu har jag icke för sed att upptaga fallna motioner, och jag har därför låtit förblifva vid hvad Riksdagen då beslöt. I år har en representant i Andra Kammaren, Herr Grefve Björnstjerna, väckt motion derom, att bevillning för inkomst af kapital och arbete icke skall ega rum, när den skattskyldiges sammanräknade årsinkomster understiga 600 kronor. Denna motion har af Utskottet afstyrkts, såsom mig synes, på temligen knapphändig skäl. Ett skäl är det, att Grefve Björnstjerna icke tillika väckt förslag om förändrade stadganden beträffande det belopp, för hvilket afdrag skulle ega rum, hvilken underlåtenhet möjligen berott derpå, att motionären ansett ett sådant nytt stadgande icke vara erforderligt. Utskottet hade likväl kunnat tillstyrka motionen med tillägg af det nya stadgande beträffande afdrag, som Utskottet ansett erforderligt. Utskottet har ju enligt 40 § Riksdagsordningen sig öppet lemnadt att i bevillningsfrågor föreslå hvad det anser billigt och nyttigt.

Det andra skälet som Utskottet anfört är det, att genom den föreslagna förändringen de röstberättigades antal inom kommunerna skulle så betydligt nedgå. Ja, mine Herrar, den rösträtt, som man här vill bevara, är en rätt på papperet, men som icke utöfvas. Det är åtminstone min erfarenhet. Om man till dessa röstberättigade med deras knappa vilkor stälde den frågan, huruvida de ville blifva qvitt sin rösträtt emot det att de befriades från bevillning, så skulle säkerligen alla eller åtminstone de allra flesta, svara jakande. Det är sannerligen mycket hårdt att påföra en husfader bevillning för en årlig inkomst af endast 400 till 500 kronor. Ehuru minimibeloppet borde vara det af Grefve Björnstjerna

föreslagna, vill jag icke påyrka detta, men jag tror, att beloppet bör sättas till lägst 500 kronor. För att vinna ändring i sådan syftning, får jag således yrka återremiss af den nu föredragna punkten. Skulle Utskottet sedan inkomma jemväl med nytt förslag till stadgande i afseende å det s. k. afdraget, så förklarar jag härmed på förhand, att, om detta förslag också icke öfverensstämmer med min motion vid 1875 års riksdag, skall jag acceptera Utskottets förslag. Här är endast fråga om att vinna någon rättvisa. Jag upprepar således mitt yrkande om återremiss af förevarande punkt.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Herr Anderson: Visserligen är det en sanning, att sedan år 1862, då minimum för bevillnings utgörande bestämdes till 400 kronor, penningens värde fallit betydligt och att ur denna synpunkt minimum lämpligen kunde höjas till 600 kronor, men jag tror, att en sådan förändring i närvarande tidpunkt vore särdeles olämplig. Staten behöfver nu alla sina inkomster och man blir dessutom nödgad att åtaga sig högre beskattning för att fylla statens behof. Det vore under sådana förhållanden ingen obetydlighet att gå miste om den bevillning, som inflyter från den kategori af skattdragande, hvilka betala skatt för en inkomst mellan 400 och 600 kronor. Den uppskattade inkomsten för dessa skattdragande uppgår till 56,228,000 kronor eller omkring en femtedel af hela den uppskattade inkomsten af kapital och arbete. Skulle nu bevillningen strykas för den klass, som erlägger sådan för inkomst mellan 400 och 600 kronor, så hade man att vänta en ganska anseelig minskning i bevillningens totalbelopp. På grund häraf och med åberopande af de skäl, som Utskottet för öfrigt anfört och hvilka jag tror att den siste talaren icke lyckats vederlägga, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

Herr von Koch: Då jag vid flera tillfällen och äfven under denna riksdag förklarat det vara min tanke att det skattefria beloppet här borde sättas till 600 kronor, anser jag mig jemväl nu böra säga, att jag anser en sådan förändring *böra ske*. Jag kan dock icke önska, att en sådan förändring *nu* bör vidtagas, utan bör den enligt min tanke ske i sammanhang med andra förändringar i bevillningsförordningen i afseende å det så kallade afdragets belopp och tiden för hvilken det skall gälla. Och jemväl torde i sammanhang dermed böra företagas de nödvändiga förändringar i, eller det fullbordande af bevillningsförordningen som redan påpekats i 1859 års komitébetänkande. Då skedde endast *början* till införandet af en *allmän inkomstbevillning*, men en fullständig sådan kunde då omöjligen genomföras. Det var likväl ett stort steg man då tog. Redan 1872 påpekade jag, att man borde försöka taga det nu ifrågasatta steget och *då* hade det kanske gått för sig att taga det; men nu tror jag icke att tiden är inne att göra det. Jag hoppas dock, att regeringen skall taga saken om hand, och den har på sätt och vis redan gjort det genom tillsättande af förberedande skattejemkningskomitén, och, ehuru jag icke kan gå

Ändringar i gällande Bevillningsstadga.
(Forts.)

i samma riktning som denna komité, hoppas jag att få en bevillningsförordning, med hvilken vi kunna vara nöjda och som låter oss slippa att höra sådana diskussioner som i dag, då man dock icke kan neka till att det ligger en viss rättvisa i klagomålen emot bevillningsförordningen. Men nu söker man på en omväg komma åt kommunallagarna, ja kanske själfva grundlagen, och det är efter min tanke en alldeles oriktig väg. Hvar sak bör ske för sig. Bevillningsförordningen är till för att uttaga skatter *åt staten* på det lämpligaste och minst känbara sätt. Kommunallagarna hafva i *grunden* dermed intet sammanhang och vill man ändra dem, så skall man söka göra det på helt annat sätt enligt 57 § 2 mom. Regeringsformen, än genom gemensam votering, der kända den aflagda sedeln faller utslaget. Må man försöka ändra hvad som är felaktigt, kommunallagarna eller grundlagarna, men med iakttagande af tillbörliga former och så att *ändamålet med hvarje särskild lagstiftning bibehålles*. Man måste ändtligen söka bereda en sådan öfverenskommelse emellan statsmakterna, att vi icke lefva under två enväldsmakter, den ekonomiska, å ena sidan, och under en finansiell å andra sidan, genom hvilken senare, beroende ytterst af en gemensam votering, genom höjande eller sänkande af en tullsats, hela medborgareklasser kunna berövas rättigheter eller påläggas bördor, som de aldrig anat. Förändringarne böra ske på det i det lagbundna samhället bestämda sätt, nemligen genom en lagstiftning deri *båda* statsmakterna deltaga.

För närvarande anser jag rättast att bifalla Utskottets betänkande.

Herr Sundell: I anledning af hvad Herr Anderson anfört, ber jag att få fästa hans uppmärksamhet på, att jag icke yrkat, att minimum skall sättas till 600 kronor, utan att jag nöjer mig med att det bestämmes till 500 kronor. Den af Herr Anderson åberopade beräkningen passar således icke fullkomligt in, derest det af mig föreslagna minimibeloppet fastställles. Hvad deraf blifve följden, vet man ännu icke.

Vidare vill jag erinra derom, att frågan verkligen icke gäller så mycket bevillningen, utan mera kommunalutskylderna, hvilka på de flesta ställen äro vida större än kronoutskylderna. Då man lägger ihop krono- och kommunalutskylderna, uppkommer understundom en skattebörd, som verkligen är outhärdlig för de skattdragande med ringa inkomst. Om mitt förslag blifve Riksdagens beslut och deraf följde, att man för nästa år nödgades åtaga sig en tilläggsbevillning, så skulle jag gerna vara med om ett sådant beslut och jag skulle gerna, mycket gerna gälda min andel, då härigenom åtminstone *en* orättvisa tagits bort ur beskattningsväsendet. Jag anser mig dertör fortfarande böra yrka återremiss. Vinner jag intet, så kan dock ansvaret för Riksdagens åtgörande härutinnan icke vidare drabba mig.

Herr Anderson: Då den siste talaren icke väckt motion

om höjande af ifrågavarande minimum till 500 kronor, kan jag icke föreställa mig, att ett yrkande derom kan väckas genom en begäran om återremiss.

Jag vågar å nyo anhålla om bifall till den föredragna punkten.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Herr Sundell: En dylik anmärkning som den Herr Anderson nyss gjorde, har rigtats mot mig en gång förut af en annan ledamot af Bevillnings-Utskottet. Jag teg då, men jag gör det icke nu. Det är min fullt grundlagsenliga rätt att, då en motion här föreligger om minimibevillnings-taxeringsbeloppets sättande till 600 kronor, föreslå, att detta belopp sättes till 500 kronor eller hvilken annan siffra som helst mellan det nuvarande minsta beloppet, 400 kronor, och det i motionen föreslagna, 600 kronor. Jag tror icke, att den siste talaren skall kunna framvisa någon paragraf i grundlagen, som förbjuder mig att väcka det förslag, jag framställt, och jag tror icke heller, att det är denna Kammare eller Riksdagen förmenadt att fatta ett beslut i öfverensstämmelse med hvad jag yrkat. Jag vill icke, att ett sådant beslut skall fattas nu genast, men jag upprepar för tredje gången min anhållan, att Kammaren måtte till Utskottet återremittera denna punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten dels återremiss deraf; framställdes proposition på bifall till punkten och besvarades med ja.

7:de punkten.

Herr Bennich: Äfven med fara att blottställa mig för en ny attack från det håll, der sådana sällan uteblifva, om också rätt parlamentariska, kan jag icke underlåta att, med åberopande af den reservation, som jag anmält mot den förevarande punkten, hemställa, att Kammaren måtte ogilla Utskottets betänkande i denna del. Förslag i hufvudsakligen samma syftning, som det nu framlagda, hafva under de sista riksdagarna förevarit och alltid af denna Kammare ogillats. Jag medgifver gerna, att Utskottet nu genom en förändring af ordalagen försökt att något förmildra det oegentliga i det förslag, som af motionären blifvit framställt. Men äfven med den redaktion, som Utskottet nu velat gifva åt momentet, befarar jag att det kommer att inträffa, icke hvad Utskottet säger, eller att några *synnerliga* svårigheter deraf icke skulle föranledas, utan att ganska *stora* svårigheter skulle uppstå. Och hvad som, efter min uppfattning, är alldeles visst, det är att bevillningsförordningens uppgift att bereda statsverket en betryggad, på kända förhållanden grundad taxering, i synnerligt hög grad skulle motverkas genom antagande af Utskottets förslag. Jag hänvisar i detta hänseende till såväl hvad förut förekommit i denna Kammare, som till det utförliga utlåtande,

*Ändringar i som Kammarrätten afgifvit och som sistlidne år af Bevillnings-
gällande Utskottet åberopades i dess betänkande uti förevarande ämne. På
Bevillnings- dessa grunder hemställer jag, att Kammaren måtte afslå Utskot-
stadga. tets hemställan i förevarande punkt.*
(Forts.)

Herr von Koch: I hufvudsak är jag förekommen af den föregående talaren. Lika med honom tror jag, att genom det föreslagna stadgandet ändamålet med bevillningsförordningen, som är att staten måtte på lättaste sätt kunna uttaga de beviljade skatterna, skulle betydligt försvåras, dels derigenom, att staten finge söka dessa skatter på flera olika ställen och dels derigenom, att ordalagens otydlighet skulle gifva anledning till svårigheter vid förordningens tillämpning. Redan då jag förra gången hade ordet, uttalade jag den tanke, att, om man önskar förändringar i kommunallagarne, bör man söka åstadkomma dem på det sätt, som för dessa lagars stiftande och ändring är föreskrifvet, men icke på en omväg såsom här är meningen. Här gäller nemligen i första rummet, att vissa kommuner skola få en större inkomst än de nu hafva. Detta och icke statens intresse i frågan är hufvudsaken. På våra kommunallagar hvila till stor del våra grundlagar, och man har därför stadgat, att de förra icke utan båda statsmakternas samtycke må kunna ändras. Man bör nu kunna hoppas, att, då Regeringen börjat röra vid bevillningsförordningen, den skall taga steget ut och samtidigt föreslå de ändringar äfven i kommunalförordningarne, som kunna befinnas nödiga och lämpliga.

Men utom detta har jag ett annat skäl för min åsigt. Hvad man än må säga om vår gamla bevillningsförordning och hvilka brister den än må ega, har den dock alltid befunnits möjlig att tillämpa och ganska få ändringar hafva deri skett sedan 1862, då den började gälla. Men börjar man skriva lagar på sådant sätt som här är föreslaget, fruktar jag att tillämpningen icke blir så lätt. Här står: "der fabriken är belägen, eller handeln, yrket eller näringen *hufvudsakligen, å en eller flera orter, idkas.*" Kan man idka handel etc. *hufvudsakligen på flera orter?* Möjligt är, att man kan förstå språket så, men lagspråk tror jag icke det är. Med *hufvudsakligen* menar man väl egentligen, att handeln etc. *till största delen* idkas på det stället, men detta kan väl ej ske *hufvudsakligen på flera ställen.* Ensamt detta skäl vore tillräckligt att bestämma mig för att instämma i det af Herr Bennich framställda yrkande.

Herr Ribbing, Carl: Det är nu för fjerde gången, som yrkande framställes om ändring i 9 §:en af bevillningsförordningen och jag måste tillstå att hos mig den öfvertygelsen mognat, att detta yrkande är berättigadt. I den ursprungliga bevillningsförordningen fans icke i 9 §:en det ord, som nu utgör det egentliga tvistefröet, utan lydde då §:ens 3:dje moment: "fabriksegare etc., der fabriken är belägen eller handeln, yrket eller näringen idkas". Vid 1866 års riksdag inskjöts i satsen ordet "förmärligast," men

jag tror att tillämpningen af §:en derefter nogsamnt visat, att det sålunda inskjutna ordet bör ändras eller borttagas. Man tänke sig, att en handlande, som är mantalsskrifven i en stad och der har sitt kontor, beslutar sig för att öppna en större filialafdelning af sin handelsrörelse vid en jernvägsstation eller ett annat ställe inom en annan kommun, på flera mils afstånd från den, der han är mantalsskrifven. Efter bevillningsförordningen skall han nu beskattas på det ställe, der han förnämligast drifver sitt yrke. Men man kan icke neka till, att det ligger en orättvisa uti att denne handlande, som i den kommun, der filialafdelningen af hans handel finnes, begagnar sig af kommunens folkskoleväsende, dess vägar, dess brandstodsinsrättningar, med ett ord alla dess institutioner, icke erlägger den ringaste skatt till denna kommun, utan beskattas allenast på den ort, der han *förnämligast* drifver handelsrörelsen, d. v. s. der han är mantalsskrifven och har sitt kontor. Jag har därför biträdt Utskottets förslag att borttaga ordet *förnämligast*, men icke allenast det, utan äfven att sätta något annat i stället, nemligen precis samma ord, som finnas begagnade i §:ens föregående stycke i fråga om bolag. Det säges der, att ett bolag skall beskattas der detsamma hufvudsakligen på en eller flera orter drifver sin rörelse. Jag kan icke finna annat, än att detta uttryck skall kunna lika väl begagnas, då fråga är om enskilda personer.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Inom Utskottet var verkligen fråga om att än mera precisera detta genom att framför ordet *hufvudsakligen* sätta *med fast plats för verksamheten*, men man fruktade för att frågan vid sådant förhållande skulle löpa fara att falla och ansåg dessutom, att ordet *hufvudsakligen* tillräckligt tydligt angaf meningen.

Jag tror, att tillämpningen af hvad som Utskottet sålunda föreslagit icke skall stöta på sådana svårigheter, som den föregående talaren fruktade, och jag anhåller därför om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdet fortsättning kl. 7 e. m.

Friherre af Ugglas: Såsom herrarne behagade finna, är förevarande motion en gengångare, som nu för fjerde gången återkommer, sedan den tre gånger blifvit af Riksdagen afslagen. Jag hoppas, att samma öde äfven nu måtte drabba den.

Mot förslaget, sådant det af Utskottet framlagts, har jag dels principiella anmärkningar och dels anmärkningar i afseende på redaktionen.

Hvad de förra anmärkningarne angår har jag alltid föreställt mig, att bevillningsförordningen är skriven för att grunda skatteförhållandena till staten, och att ju enklare den kunde skrivas, ju bättre vore det. Jag har icke trott att det kunde vara skäl i att i och för den kommunala beskattningen intrassla bevillningsförordningen och göra den svår att tillämpas. Af detta principiella skäl har jag alltid såsom ledamot af Bevillnings-Utskottet

Änringar i lagt mig emot dessa förändringar, äfven då det gält saker, som
gällande kunnat hafva mer skäl för sig än denna.
Bevillnings-

stadga.
(Forts.)

Hvad sjelfva redaktionen beträffar, så är nu föreslaget, att momentet skulle lyda: "fabriksidkare etc., yrket eller näringen hufvudsakligen å en eller flera orter idkas." Nu gällande ordalag äro: "fabriksidkare etc., yrket eller näringen förnämligast idkas." Skilnaden mellan *hufvudsakligen* och *förnämligast* är väl ganska ringa, men så tillägger man orden: *å en eller flera orter*, som efter min tanke nästan omöjliggöra stadgandets tillämpning utan svårigheter och rättgångar. Vill Kammaren gå in på denna väg, hvilket jag hoppas ej måtte vara fallet, så gifver jag företräde åt motionen, ty den är åtminstone skrifven så att den kan tillämpas.

Detta må nu vara en småsak. Men jag ber Kammaren besinna, om det verkligen kan vara rätt att riksdag efter riksdag söka att i våra beskattningslagar och i bevillningsförordningen inlägga saker, som för densamma äro främmande och afse grunden och sättet för den kommunala beskattningen, samt derigenom försvåra tillämpningen af den redan i och för sig ganska invecklade författningen. Jag tror icke att man har rätt att, så att säga, för enskilda intressen försvåra skatteförhållandena för staten, och detta sker dock, om man i bevillningsförordningen inlägger saker, som angå kommunallagstiftningen. Detta har alltid för mig utgjort hinder för att kunna deltaga i så beskaffade förslag som det ifrågasvarande, och då dessutom den nu föreslagna redaktionen är sådan jag nyss nämnde, måste jag anhålla om afslag å Utskottets förslag.

Herr Anderson: Frågan om hvar den skattskyldige bör beskattas är med afseende på det sammanhang, bevillningsförordningen eger med kommunallagstiftningen, ganska svår att lösa. Man vet, att kommunalutskylderna äro många gånger större än bevillningen, och då man ifrågasätter förändringar i bevillningsförordningen i ett eller annat hänseende, måste man alltid hafva blicken riktad på, hvilken inverkan derigenom skulle åstadkommas på den kommunala beskattningen. Jag tror således icke, att man kan helt och hållet i fråga om bevillningsförordningen utesluta allt afseende på den kommunala beskattningen.

Den paragraf i bevillningsförordningen, som handlar om hvar den skattskyldige bör beskattas, har utgjort föremål för talrika förändringar allt sedan 1861, då den första på ännu gällande grunder fotade bevillningsförordningen utfärdades. Enligt denna författning skulle bevillning för inkomst af kapital eller arbete påföras: för det första, bolag, der dess rörelse förnämligast drefves, eller, om sådan bestämd ort icke förefunnes, der bolaget hade sin styrelse; för det andra, fabriksägare, handlande samt annan yrkes- eller näringsidkare, der fabriken vore belägen, eller handeln, yrket eller näringen idkades. Detta senare moment hade således ursprungligen samma lydelse, som åtskilliga motionärer under de tre senaste åren velat deråt gifva. Vid riksdagen 1865—1866 fäste ett par motionärer uppmärksamheten derpå, att det ofta

inträffade att bankbolag hade jemte hufvudkontoret afdelnings- eller kommissionskontor på andra orter, och att det vore orättvist med hänsyn till kommunalbeskattningen, att bolaget i sådant fall endast skattade, der hufvudkontoret vore beläget. En annan motionär påpekade den motsägelse, som fans mellan de nyss anförda första och andra momenten, i det att bolag skulle beskattas endast på *ett* ställe, men fabriksägare etc. på alla de ställen, der rörelse drefves. Utskottet erkände då de anförda skälen för den föreslagna förändringen beträffande bankbolag och föreslog antagande af ett särskildt moment angående bank-, jernvägs- och kanalbolag, enligt hvilket dessa skulle beskattas der bolagets rörelse drefves vare sig genom hufvud-, afdelnings- eller kommissionskontor. Vidare föreslog Utskottet, i uppgifven afsigt att vinna större tydlighet i afseende på syftet med och omfattningen af den ifrågasatta förändringen, att annat bolag skulle beskattas, der bolagets rörelse *hufvudsakligen å en eller flera orter drefves* eller, i fall sådana bestämda orter icke förefunnes, der bolaget hade sin styrelse; samt att fabriksägare, handlande och annan yrkes- eller näringsidkare skulle påföras skatt der fabriken var belägen eller handeln, yrket eller näringen *förnämligast* idkades. Dermed upphörde dock ej den motsägelse mellan dessa moment, som förut fans, utan den blef endast af motsatt beskaffenhet. I stället för att bolag förut beskattats endast på ett ställe, blefvo de nu beskattade på flera, och i stället för att handlande och dylika förut beskattats der handeln drifvits, blefvo de nu beskattade endast på ett ställe. Nu hafva under de tre sista riksdagarne förslag blifvit väckta om att i detta moment rörande fabriksägare och handlande borttaga ordet *förnämligast*, hvarigenom momentet skulle återställas till sin ursprungliga lydelse. Såsom flere talare redan anmärkt, har denna Kammare alltid afslagit dessa ändringsförslag. Andra Kammaren har deremot godkänt förslagen, men vid gemensamma voteringar hafva de fallit. Nu har Utskottet föreslagit samma bestämmelse i fråga om beskattningsort för fabriksägare, handlande samt annan yrkes- och näringsidkare, som redan för annat bolag än bankbolag är gällande. Utskottet har således egentligen icke velat införa någon ny bestämmelse, utan endast åsyftat att få samstämmighet mellan de båda momenten och på samma gång i fråga om beskattning af fabriksägare m. fl. tillgodose kommunernas berättigade anspråk. Att ordalagen, att annat bolag än bankbolag skall beskattas der dess rörelse *hufvudsakligen å en eller flera orter drefves*, kunna betinnas mindre lämpliga kan ju vara möjligt, men då de sedan 1866 funnits i bevillningsförordningen och kunnat tillämpas i fråga om bolag, är väl intet tvifvel om att de också skola kunna tillämpas, såsom nu är föreslaget, äfven i fråga om fabriksägare m. fl.

Jag tror mig härigenom hafva gifvit skäl för Utskottets förslag. Om ock Första Kammaren under de tre sista riksdagarne afslagit de väckta motionerna om borttagande af ordet *förnämligast*, har Kammaren dock alldeles icke uttalat någon åsigt derom att den nuvarande lydelsen af detta moment är den bästa, som

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Ändringar i gällande Bevillningsstadga. (Forts.)
 kan finnas, och Kammaren har ej heller förut pröfvat ett förslag sådant som det nu framlagda. Jag kan därför icke finna, att Kammaren af något slags konsekvens kan vara förhindrad att antaga Utskottets förslag, hvartill jag på nu anförda skäl vågar anhålla om bifall.

Herr Wallenius: Jag anser det ligga stor vikt på att handel och näringar beskattas i den kommun, der de drifvas, ty det är alldeles klart, att en mängd utgifter, som fordras för kommunens behof, i annat fall frånryckas densamma och dragas till en annan kommun. Det kan ju mycket lätt hända, att då inom en kommun åtskilliga förbättringar i kommunens institutioner företagas, hvilka hafva stora utgifter till följd, en mängd handels- och näringsidkare draga sig från denna kommun till en annan, der de slippa ifrån utgifterna till kommunen för billigare pris. Jag vet med säkerhet, att sådant skett, och lägger herrarne på hjertat huruvida det är rätt, att dessa personer först inleda kommunen i en hop utgifter och sedermera draga sig derifrån, när det kommer till kritan. Jag anser detta vara en ofantligt stor orättvisa och hoppas att Kammaren måtte sentera det och bifalla Utskottets förslag.

Herr Stråle, Wilhelm: Om jag rätt uppfattat Utskottets förslag, skulle det enligt detsamma möjligen kunna inträffa, att om t. ex. en bryggare här i Stockholm körde ut öl i betydliga kvantiteter en eller två gånger i veckan till närgränsande socknar, såsom Bromma, Lofö, Solna och Danderyd, man påstode, att han i alla dessa socknar *hufvudsakligen* drefve rörelse och följaktligen borde på alla ställena beskattas. Såsom bekant, har Stockholms stad och län hvar sin särskilda pröfningskomité, och huru i sådana fall som det nyss anförda en rättvis beskattning skulle åstadkommas, kan jag ej inse. Jag vill gerna medgifva, att i åtskilliga fall det kunde vara billigt och rättvist ur kommunal synpunkt att en näringsidkare, som drifver rörelse äfven i annan kommun än der han är mantalsskrifven och i förstnämnda kommun har ombud eller biträden bosatta, äfven der påfördes någon skatt, men jag fruktar att fördelen deraf skulle mer än uppvägas af de svårigheter, som komme att uppstå vid en sådan bestämmelses tillämpning. Jag måste af dessa skäl, och då jag dessutom icke kan godkänna den af Utskottet föreslagna redaktionen af paragrafen, yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr Cavallin: Jag tillstår för min del, att det ifrågasvarande momentet af bevillningsstadgans 9 § icke har allestädes visat sig så svårt att tillämpa, att någon synnerligt genomgripande ändring af detsamma kan vara af behofvet påkallad.

Det kan enligt Utskottets åsigt t. ex. förekomma, att en person, som har handelsbodar i flere socknar på landet, men är mantalsskrifven i en stad, taxeras för den rörelse han drifver på de särskilda ställena endast der, hvarest han är mantalsskrifven. Enligt min

åsigt är detta icke riktigt. Jag kan därför icke med ett stilla-
 tigande gå in på det yttrande, som förekommer i början af be-
 villnings-Utskottets motivering till den nu föredragna punkten,
 nemligen att, som Utskottet säger, "genom en sådan förändring"
 som motionären föreslagit "skulle en näringsidkare, som inom flere
 kommuner drifver rörelse, kunna särskildt taxeras inom hvarje
 kommun, der rörelsen utöfvas". Det läter väl icke vara tvifvel
 underkastadt, att icke hvarje själfständig rörelse inom en kommun
 skall derstädes taxeras. Detta är tydligen uttryckt så väl i be-
 villningsförordningen som i kommunalförordningarne och har alltid
 funnits der. Det heter nemligen i 4 § af kommunalförordningen
 för landet: "medlem af en kommun på landet är enhvar, som der
 är mantalsskrifven, äfven som hvar och en, hvilken, utan att vara
 i kommunen mantalsskrifven, derstädes är för fast egendom eller
 inkomst af kapital eller arbete till allmän bevilning uppförd."
 Det förefaller mig, som om något tvifvel icke gerna kunde uppstå
 om, hvar man skall taxeras, då man drifver en själfständig rö-
 relse, angående hvilken man kan ungefärligen beräkna hvad den
 inbringar. Men här har talats om, hvad ordet "förmämligast"
 skulle betyda, och för min del tror jag det kan förklaras der-
 genom, att det finnes en del personer, hvilka i och för upphand-
 ling af t. ex. skogs- eller andra produkter uppehålla sig inom en
 kommun, men sedan utskeppa eller sälja dessa produkter från
 andra icke med visshet kända ställen. Då desse sålunda köpa
 och drifva handel inom olika kommuner, skulle det vara svårt
 att bestämma, hvarest bevilning därför skulle dem påföras. En
 sådan person taxeras åtminstone i det län jag tillhör på det
 ställe, der han är mantalsskrifven, alldeles efter bevilningsför-
 ordningens föreskrift i 9 §, der det heter: "hvar och en annan
 skattskyldig, der han är mantalsskrifven".

Då nu emellertid en stor ovisshet synes varit rådande i detta
 afseende, så har jag för min del intet emot det förtydligande,
 som Utskottet nu ansett behöfligt genom tillsättande af orden:
 "å en eller flere orter", hvilka återfinnas i 9 § föregående mom.
 Jag ber därför få instämma i det slut, hvartill Utskottet kommit.

Herr Ribbing, Carl: En talare på stockholmsbänken har
 sagt, på samma gång han yrkade afslag å punkten, att om någon
 förändring skall ske uti förevarande afseende, så föredroge han
 motionärens förslag, der ordet "förmämligast" är borttaget och
 intet annat satt i dess ställe, och att för öfrigt "förmämligast"
 kunde vara lika bra som "hufvudsakligen". Jag medgifver, att,
 om frågan inskränkte sig härtill, så vore det icke mycket att tala
 om; men det gäller icke att ändra "förmämligast" till "hufvud-
 sakligen", utan att få in orden: "å en eller flere orter". Skälet
 hvarför man ändrat "förmämligast" till "hufvudsakligen" är en-
 dast det, att man velat hafva detta mom. i 9 § i analogi med det
 föregående momentet, der ordet "hufvudsakligen" begagnas, och
 ingen läter väl vilja påstå, att, då bevilningsförordningen kunnat
 tillämpas med en sådan ordalydelse i afseende å *bolag*, den icke

Ändringar i
 gällande
 Bevilnings-
 stadga,
 (Forts.)

Ändringar i äfven skall kunna tillämpas, om samma ord insättas i det moment, som handlar om enskilda personer.

*gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

En ärad talare på stockholmslänsbänken anförde såsom exempel en bryggare i Stockholm, som skulle vilja köra ut sitt öl till angränsande landtkommuner och der försälja det, och han trodde att i dylika fall den sista villan skulle blifva värre än den första, om bryggaren på grund af nu föreslagna ordalydelsen skulle beskattas inom hvarje särskild kommun. För min del tror jag icke, att man behöfver befara något sådant, då ordet "hufvudsakligen" står der, lika litet som någon olägenhet visat sig af ordalydelsen i det föregående momentet. Jag yrkar fortfarande bifall till Utskottets förslag.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Då jag till stöd för den af Bevillnings-Utskottet föreslagna förändringen hört anföras det argument, att den ifrågasatta ordalydelsen mycket bra låtit sig tillämpas på bolag, så kan jag icke underlåta att, på grund af den erfarenhet jag haft, upplysa, att detta icke alltid gått så bra, som man vill låta påskina. Hos Kongl. Maj:t förekomma nemligen ganska ofta besvärsmål angående bevillningsförordningens tillämpning, och bland dem äro de mest svårlösta och de som skänka minsta tillfredsställelse vid lösningen just de hithörande frågorna. Bland sådana fall, som förekommit, ber jag få exempelvis anføra ett, som rörde ett bolag, hvilket tillverkade det vid dess fabriksrörelse använda råämnet på ett ställe, men det i handeln utlemnade fabrikatet på ett annat, och den kommun, der råämnet tillverkades, var aldrig nöjd med bolagets uppgift om hvad det ansåg detsamma vara värdt och hvad det hade i vinst deraf, utan ansåg bolaget partiskt för den kommun, der det slutliga fabrikatet tillverkades, och saken drogs fram i ständiga besvärsmål. Ett annat mål rörde ett sågverksbolag, som hade sin utskeppning på annat ställe, än der sågverket var beläget. Detta skulle vederligen erlægga bevillning inom den kommun, der sågverket låg; men den kommun, der utskeppningen bedrefs, ville göra gällande, att der äfven idkades en hufvudsaklig rörelse. Jag hemställer, huru man i sådana fall skall kunna finna en bestämd norm för hvad som menas med ordet "hufvudsakligen". Utsträcket bestämmelsen äfven till enskilda näringsidkare, så komma besvärsmålen att högst betydligt ökas och t. ex. för hvarje sågverksegare uppstå frågan, om hans rörelse hufvudsakligen blott vid sågverket bedrivs eller om detta icke äfven sker, der timret uppköpes, i de kommuner genom hvilka det flottas, och i den kommun, från hvilken plankorna utskeppas. Sådana frågor utgöra olidliga besvärsmål hos Kongl. Maj:t, och för min del tror jag det vore bättre att afskära sambandet mellan bevillningsförordningen och kommunalförfattningarne, än att försvåra tillämpningen af en lag, som framför andra behöfver vara enkel och bestämd.

Friherre af Ugglas: Jag begärde ordet just för att lemna samma upplysningar som den siste ärade talaren med anledning

af hvad som yttrats derom, att de nuvarande stadgandena rörande bolag icke skulle hafva medfört några olägenheter. Jag skulle kunna särskildt uppgifva två bolag, rörande hvilka hvarje år förekommer tvist här i Stockholm om, hvarest de böra beskattas. Den ena kommunen anser, att den hufvudsakliga rörelsen utöfvas derinom, den andra åter, att den rörelse, som der drifves, bör anses som den hufvudsakliga, och dessa tvister hafva gått alla instanserna igenom och förorsakat bolagen stora förluster genom mistade räntor å den bevillning de nödgats erlägga. Om detta kunnat inträffa med bolag, hvilka likväl hafva helt andra räkenskaper och helt annan revision, hvarigenom man kan få fullkomligt reda på ställningen, huru mycket lättare skall det icke uppstå sådana förvecklingar, då fråga är om en mängd småhandlande? Från bevillingens synpunkt är det således icke rätt att beträda den väg, som här är föreslagen.

*Ändringar i
gällande
Bevillnings-
stadga.
(Forts.)*

Herr von Koch: Jag ber om ursäkt, att jag å nyo uppträder i denna fråga; men jag föranledes dertill af den anledning, att Herr Albert Anderson, så vida jag rätt uppfattade hans yttrande, då han försvarade det förevarande förslaget, påstod, att den *första* bevillningsförordningen innehölle samma stadgande, som Utskottet nu föreslagit. Jag skall med anledning häraf tillåta mig läsa upp motsvarande ställe i denna förordning, på det att det må inflyta i protokollet. Det heter der: "bevillning för inkomst af kapital eller arbete påföres: bolag der bolagets rörelse förnämligast drifves, eller, i fall sådan bestämd ort icke förefinnes, der bolaget har sin styrelse; fabriksägare, handlande eller annan näringsidkare, der fabriken är belägen eller handeln, yrket eller näringen idkas". Derefter följa särskilda stadganden rörande Stockholm och annat, hvarom nu icke är fråga.

I öfrigt ber jag få anföra, att det moment, som handlar om bolag, flere gånger varit tvist underkastadt och, om jag ej minner mig, har denna Kammare alltid bestridt den ordalydelse, som nu är den gällande; men den blef slutligen antagen i gemensam votering, der Första Kammaren låg under. Detta vill man nu återopa såsom prejudikat för att få ordalydelsen i det följande momentet lika dålig. Jag anhåller om afslag å Utskottets hemställan i denna punkt.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels afslag derå, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej blandade med ja, och sedermera proposition på afslag å densamma, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller 7:de punkten i Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås punkten.“

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—31.

Nej—69.

8:de—13:de punkterna.

Biföllos.

14:de punkten.

Lades till handlingarne.

*Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.*

Föredrogs å nyo Lag-Utskottets den 9 och 16 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 20, med anledning af väckta motioner om tillägg till 59 § af Kongl. förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 samt 14 § af Kongl. förordningen om kommunalstyrelse i stad af samma dag.

Herr Lagerstråle: De två motioner, som hafva utgjort föremål för Lag-Utskottets förevarande utlåtande, åsyfta båda, fastän på olika vägar, att genom lagstiftningens mellankomst bereda tillfälle för en sådan tillämpning af kommunallagarne, att rättvisa och billighet derigenom befordras. Nu gällande kommunallagar för så väl land som stad innehålla: “En hvar välfrejdad svensk undersåte, som är medlem af en kommun samt förbunden att till kommunen erlægga skatt, och icke häftar för oguldna kommunalutskylder, skall vara berättigad att deltaga i kommunalstämmans öfverläggningar och beslut“. Den, som i en kommun mantalsskrifves mot slutet af ett år, är, till följd af bestämmelserna i de särskilda kommunallagarne, ovilkorligen skyldig att deltaga i kommunens utgifter från början af nästpåföljande år. Om nu ofvan citerade stadgande skall vara en sanning, måste den nye medlemmen vara berättigad att under hela sistnämnda år deltaga i kommunalstämmans öfverläggningar och beslut, men ordalagen i derjemte meddelade föreskrifter om sättet och grunderna för upprättandet af en röstlängd hafva, såsom det visat sig, blifvit tolkade så, om jag så må säga, strängt och så litet harmonierande med sjelfva grundtanken i författningarne, att man ansett, det rösträtt icke skulle kunna en ny kommunalmedlem tillkomma förr

än den allmänna röstlängden blifvit upprättad, hvilket sker mot slutet af året, på landet å den kommunalstämma, som inträffar i December. Följaktligen skulle under hela tiden från den 1 Januari till i December månad en första gången skattskyldig medlem icke vara berättigad att få sitt röstetal beräknadt och i röstlängden infördt allenast därför, att den allmänna röstlängden upprättas efter det löpande årets bevillningstaxering. I kommunallagarne, vågar jag påstå, finnes icke något uttryckligt förbud för ett motsatt förfarande. Efter min uppfattning, och ehuru i kommunallagarne ingen särskild form är gifven för att en så beskaffad rätt må kunna göra sig gällande, är det icke en kommunalmedlem betaget att efter den beskattning, som svarar mot hans inkomst, få viss rösträtt åt sig utsatt; men genom ett af landets högsta domaremakt afgifvet prejudikat i en fråga, som har medelbart sammanhang med tillämpningen af kommunallagarne, eller den om riksdagsmannaval, har blifvit förklaradt, att en kommunalmedlem är hvarken berättigad att i beslut om kommunens allmänna angelägenheter deltaga eller behörig att i kommunens röstlängd varda uppförd förr än den honom åsatta bevillningstaxering för året undergått granskning af pröfningskomitén. Den enskildes åsigt må nu vara hvilken som helst, detta förklarande är dock meddeladt af en sådan auktoritet, att nu mera antagligen icke kan vara fråga om kommunallagarnes tillämpning i en deremot stridande rigtning — utan den rättelse, man vill åstadkomma, den måste ske på lagstiftningens område.

Lag-Utskottet, som behandlat dessa frågor, erkänner i början af sin motivering samma princip, som af motionärerne blifvit tagen till utgångspunkt, nemligen att skattskyldighet till kommunen vore den kommunala rösträttens grund och angäfve dess mått. Men Utskottet tillägger: "Rösträtten kan därför icke inträda förr, än skattskyldigheten är, icke blott, såsom i och med mantalsskrifningen sker, så att säga till sin princip, utan äfven, såsom först sker i och med den behörigen justerade röstlängden, till sitt mått afgjord." Kunde man nu icke utfinna något sätt att annorledes få rösträtten bestämd, vore det visserligen illa bestämdt med det skattskyldig gifna löftet att ega denna rätt, men efter mitt förmenande möter för ett sådant bestämmande icke så stora svårigheter, att man af dem må låta sig afskräckas från att bereda rättvisa och billighet tillfälle att göra sig gällande. Vid all lagtillämpning finnas två olika sätt att gå till väga. Det ena att tillämpa lagen efter dess anda, det andra efter dess ordalydelse, och det äfven i sådana fall, der denna ordalydelse i ett eller annat afseende kan finnas icke stå i harmoni med den grundtanke, som genomgår sjelfva lagen.

I fortsättningen af sin afstyrkande motivering påpekar Utskottet, att, innan ordinarie röstlängd blifvit för ett år upprättad, mantalsskrifven ny kommunalmedlem, enligt mitt förslag, skulle vara berättigad att i den redan befintliga fyrktalslängden uppföras till det fyrktal, som svarade emot honom, enligt gällande grunder, åliggande allmän bevillning enligt artikeln II bevillnings-

*Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)*

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

stadgan för inkomst af kapital och arbete. Om en sådan föreskrift skulle tillämpas, blefve, enligt hvad Utskottet dervid påstår, kommunalnämnd å landet och magistrat i stad nödsakad att uppträda såsom på en gång bevillningsberedning, taxerings- och pröfningskomité. Vore så verkligen förhållandet, medgifver äfven jag, att det vore väl mycket begärtdt, men jag tror icke att något sådant kan finnas behöfligt och vill, med fästadt afseende på de olika källor, hvarifrån inkomst erhålles, genom några exempel visa, att en så omfattande pröfning, som den, hvilken af Utskottet blifvit ifrågasatt, icke kan erfordras. Förutsatt att en person, vare sig efter inflyttning från en annan kommun eller, utan förändring af bostadsort, inom samma kommun, hvarest han redan förut varit mantalsskrifven, erhåller ett embete, som är med fix lön försedt; möter det — frågar jag — större svårighet att för denne kommunmedlem i fyrktals- eller röstlängden utföra det röstetal, som svarar mot denna lön, än det skulle hafva uppstått att för förutvarande innehafvare af embetet utföra precis samma siffra, en siffra som finnes i det föregående årets fyrktalslängd och följaktligen endast behöfver på det löpande året öfverflyttas. Om en person förvärfvar en bruksrörelse, en sågverksrörelse, ett tegelbruk, en qvarnrörelse på landet — jag talar hufvudsakligen om landet, emedan olägenheterna der äro störst —; kan det vara svårare att för denne nye innehafvare i fyrktalslängden utföra den siffra, som förut tillkommit den förre innehafvaren, än det skulle hafva varit att för den sistnämnde, om han fortfar att vara medlem af kommunen, bibehålla samma siffra? Jag kan icke fatta det och tror icke att ett sådant förfarande skulle förutsätta en så omfattande pröfning som den, hvilken tillkommer bevillningsberedningen samt taxerings- och pröfningskomitén. Vidare, om jag förvärfvar fastighet inom en kommun; är det svårare att låta mig utöfva den rösträtt, fastighetsbevillningen medgifver, än att hafva låtit den förre egaren af fastigheten göra det? Att så icke är, medgifves äfven af Utskottet, som säger, att för fastighet rösträtt må ega rum, emedan fastighetsbevillningen alltid är pröfvad, om ock för en annan; men så vidt jag förmår tyda de ord, som återfinnas i det af mig åberopade prejudikatet, innebära de ett hinder äfven för att på sådan grund utöfva rösträtt. Det heter nemligen om den kommunalmedlem, hvarom der är fråga, att han icke varit berättigad att i beslut om kommunens allmänna angelägenheter deltaga eller behörig att i kommunens röstlängd varda uppförd *förr än årets bevillningstaxering undergått granskning af pröfningskomitén*, och dermed måste väl afses granskning af den bevilling, som för samma fastighet är just personen i fråga påförd. För min del anser jag visserligen, att enligt gällande lag så väl fastighetsegare som innehafvare af löner derförinnan kunna till viss rösträtt uppföras, men har det oaktadt ansett behöfligt att äfven i afseende på dem erhålla beständare föreskrifter, på det att stridiga meningar derom må för framtiden undvikas.

Såsom ett ytterligare skäl mot den ifrågasatta rösträtten åberopar Utskottet de oupphörliga omjusteringar af fyrktalsläng-

den, som af densamma skulle nödvändiggöras. Jag åter föreställer mig, att då det på landet egentligen torde vara vid de två stora kommunalstämmorna på våren och sommaren, som det är af vigt för nya medlemmar att göra sin rösträtt gällande, och det vid kommunalstämman i December sedermera finnes en fulgiltig röstlängd, sådana omjusteringar icke behöfvas så många gånger; och för öfrigt, icke är en redan upprättad röstlängd så oföränderligt tillänplig, att icke någon omjustering deraf måste ske. Det kan inträffa dödsfall, konkurser; personer kunna förlora sin goda frejd, och många andra förändringar kunna tima, som nödvändiggöra sådana omjusteringar; och icke förstår jag svårigheten deraf att, i sammanhang med det förutvarande kommunalmedlemmar ur röstlängden uteslutas, för deras röstetal uppföra andra, som dertill kunna vara berättigade. Afven den omständighet, att ur röstlängden skola borttagas alla, som häfta för oguldna kommunalutskylder, gör en justering deraf behöfzig, om nemiigen man åsyftar att i denna längd icke skola finnas upptagna andra namn än deras, som äro behörige att i kommunalstämman afgifva sin röst. En hvar kommunalmedlem är naturligtvis berättigad att få röstlängden justerad, och med afseende å allt detta kan jag, som sagdt, för min del icke finna, att det skall välla så stort besvär att i denna röstlängd för en ny innehafvare af en fastighet, en näring eller ett embete utsätta samma röstetal, som der stått eller står för den förutvarande innehafvaren af samma fastighet, näring eller embete. Nu kan någon invända, att det i allmänhet icke är så säkert, att bevillningen för den nye innehafvaren är densamma som för den äldre, emedan möjligt är att den ene eller andre dessutom kan vara kapitalist eller hafva andra inkomstkällor. Jag vill då erinra, att det formulär, som i taxerings- och pröfningskomitén användes, lemnar fullständig ledning härutinnan, i det deri upptages, huru stor del af den bevillning, som är hvarje person påförd, belöper sig på inkomst af kapital, rörelse, allmän eller enskild tjenstebefattning eller pension; och jag kan således ej inse, att icke den siffra, hvarom nu är fråga, skall finnas fullt exakt. Jag har aldrig hyst den åsigt, att det ålåge kommunalstämman eller magistrat att sjelfmant i röstlängden införa hvarje ny medlems behöriga röstetal, och har jag därför i konsekvens härmed i mitt förslag begagnat ordet "*må*": "Intill dess sådan längd som nu är sagd hunnit upprättas, *må* den" etc.. Det synes mig emellertid som om Utskottet skulle hafva missuppfattat denna min mening och ansett mitt förslag gå ut på att röstlängden nödvändigt skulle kompletteras. Detta är dock ingalunda förhållandet, utan meningen är endast, att den röstegande skall vara berättigad att, om han sådant påkallar, få sitt röstetal i längden infördt, och om ett förtydligande erfordras, kunde sådant ske genom att inflicka orden: "*i den mån han kan åstadkomma tillfyllt-görande utredning*", eller något dylikt.

Slutligen har blifvit anmärkt, att ingendera af motionärernes förslag innefattat motsvarande ändringar i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm. Det är visserligen en sanning, att de

*Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)*

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

väckta motionerna kunnat omfatta äfven denna förordning; men densamma är en speciel lag, hvilande på samma allmänna grundsatser som de öfriga kommunallagarne, om ock med några, af Stockholms äldre författningar betingade afvikelser derifrån, och det förefaller mig, som om Utskottet, derest det ansett nödvändigt att lagförändringen eller rättare tillägget till lagen öfver allt samtidigt skulle tillämpas, kunnat föreslå detta såsom en ovilkorlig följd af motionärernes förslag. För min del är jag öfvertygad att, äfven om icke för Stockholms stad nu föreslagna bestämmelser samtidigt blefve gällande, antingen på lagtillämpningens väg enahanda resultat der skulle vinnas, då nemligen icke är fråga om att föreskrifva annat än hvad som får ske enligt uu gällande bestämmelser, eller ock vid en kommande riksdag, på initiativ af vare sig Stockholms stad eller Kongl. Maj:t, ett liknande beslut i afseende å kommunalförordningen för Stockholm skulle komma till stånd.

Jag torde slutligen böra tillkännagifva, hvarför, sedan inom Andra Kammaren blifvit väckt en motion i hufvudsakligen samma riktning som den af mig sedermera framlagda, jag icke ansett dermed vara till fyllest, utan framkommit med mitt förslag. Skälet dertill är, att jag ansett de i Herr Adlercreutz' motion begagnade ordalagen i ett par afseenden icke fullt motsvara de anspråk på korrekthet, som synas mig vara berättigade. Hans motion är nemligen så uppställd, att den deri föreslagna förändringen icke afser andra kommunalmedlemmar än sådana, som från en till annan kommun inflyttat. Jag kan deremot icke inse, hvarför, om jag inom den kommun jag tillhör förvärfvar ett bruk, en qvarn, en lön, som jag förut icke haft eller som är större än den jag förut haft, den omständighet att jag icke kommer från en annan kommun skall utestänga mig från den rätt, som tillkommer den inflyttande. Motionären i Andra Kammaren har föreslagit, att såsom grund för rösträtten skulle läggas den bevillning, en sådan medlem året förut varit påförd i den lemnade kommunen. Det är sant, att dermed vunnas den fördelen, att han kunde åberopa en bevillning, som vore pröfvad för honom sjelf personligen; men deraf följer äfven, att om han i den andra kommunen innehaft ett embete med större lön eller en bruksrörelse af större omfattning, han till den senare kommunen medför en större rösträtt än han efter allmänt giltiga grunder der borde hafva. Med ett exempel, som icke ligger så främmande för någondera motionärens utgångspunkt, ber jag att få bestyrka detta. Om chefen för ett statsdepartement, som icke tillika är minister, förflyttas till en landshöfdingeplats och jag tillämpar den princip, motionären i Medkammaren föreslagit, skulle den nya landshöfdingen erhålla rösträtt för en 5,000 kronor högre löneinkomst än han rätteligen bör hafva. Efter mitt förslag deremot skulle han hafva erhållit samma rösträtt, som den föregående landshöfdingen i länet haft för samma lön. Om en bruksegare, som har vidsträckt rörelse, och i följd deraf är högt beskattad, flyttar från en kommun till en annan, skulle han, oafsedt hvad rörelse —

kanske till mycket mindre omfattning — han der kommer att drifva, dit medföra sin förut egda stora rösträtt; och i motsatt riktning, om en person från en lägre tjenstebefattning, t. ex. en underordnad plats i någon af rikets hofrätter, förflyttas till borgmästare i en stad, skulle han, efter motionärens i Andra Kam-maren förslag, erhålla en interimistisk rösträtt, motsvarande alle-nast den lägre aföning, han förut åtnjutit, under det han efter mitt förslag skulle erhålla samma rösträtt, som den förre borg-mästaren haft. För en klass af inflyttande kan emellertid erfor-dras att de medföra samma bevillning, som de förut haft i en annan kommun, nemligen för rena kapitalister; ty i den kommuns röstlängd, på hvilken de skola uppföras, finnes ingen, i hvars röstetal de kunna inpassas, utan de uppträda i den nya kommunen med sin gamla kapitalinkomst. För sådana personer kan det då vara medgifvet att få sitt röstetal beräknadt efter dem förut åsatt bevillning, nemligen då de sjelfve anmäla den såsom ut-gångspunkt; och det finnes efter mitt förslag icke något hinder för dem att så göra. Hvad skulle ock vara olägenheten deraf? Då jag utgår derifrån att en kommunalmedlem skall anmäla sig för att vinna rösträtt, och att denna anmälan skall pröfvas af en myndighet, kommunalstämma eller magistrat, som jag måste an-taga hafva både vilja och förmåga att bedöma hvad rätt och skäl-igt är, kan ju intet orätt inträda derigenom att, när någon an-mäler sig till en sådan rösträtt, det pröfvas huruvida han är der-till berättigad. Det är väl icke mycket antagligt, att den blif-vande taxeringskomitén skall skatta den inflyttande kapitalisten till lägre inkomst än han sjelf anmält. Och om den skulle skatta honom till högre inkomst, hvad ondt har då skett? Intet annat än att denne man under tiden från den 1 Januari till December icke får utöfva samma rösträtt, som han sedan får från December och in på nästa år. Men det var en följd af den anmälan han sjelf gjort; och han har dock fått någon rösträtt, som alltid är bättre än ingen.

Då jag för min del sålunda föreställer mig att, med den när-mare förklaring jag här ofvan tillagt, mitt förslag skall kunna be-dömas från en något olika ståndpunkt än förut skett, och Lag-Utskottet, efter hvad mig synes, uppfattat detta förslag såsom om, enligt detsamma, kommunalstämma och magistrat ovilkorli-gen skolat i röstlängden utföra ifrågavarande medlemmars röste-tal, vågar jag hemställa, att Kam-maren måtte till Lag-Utskottet återremittera frågan för vinnande af ytterligare granskning. Jag vill dervid anmärka, att genom skrif- eller tryckfel på ett ställe uppstått en oegentlighet. Det heter nemligen i förslaget: "Intill dess sådan längd som nu är sagd hunnit upprättas, må den, som under föregående året i *kommun* mantalskrifvits" etc. Det skall naturligtvis vara "*kommunen*". Om i vårt land såsom, efter upp-gift, åtminstone, i England, der komitéer såsom hos oss Utskott förberedande behandla frågorna, det vore en antagen sed, att den, som framställt ett förslag, kunde blifva satt i tillfälle att närmare förklara deri möjligen förekommande dunkla saker, tror jag, att

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

mången gång betänkligheter inom Utskottet skulle kunna undvikas, och ofta nog öfverflödiga diskussioner inom Kamrarne förebyggas.

Herr Sundell: Då jag under tretio år och i olika tjänstebefattningar haft att göra med kommunala röstlängder i stad, och jag i följd deraf bör anses hafva i ärendet vunnit åtminstone någon erfarenhet, anhåller jag att få yttra några ord i den fråga, som nu föreligger. Jag anser mig uppfordrad härtill äfven af det skäl, att jag, såsom ledamot af Lag-Utskottet, bidragit till det slut, hvartill Utskottet kommit.

Inledningsvis beder jag få nämna, att jag verkligen med en viss veneration genomläst de väckta motionerna, synnerligen den som afgifvits af en ledamot af denna Kammare. Jag erinrade mig nemligen mycket väl, att förordningarne om kommunalstyrelse på landet, och om kommunalstyrelse i stad, äfvensom landstingsförordningen, alla äro kontraserade af G. Lagerstråle. Men oakadt denna min veneration har jag icke kunnat med min röst understödja hvarken den ena eller den andra motionen.

Rösträtten, sådan den skall vara upptagen i kommunala röstlängder, måste, enligt mitt förmenande, grunda sig på fixa siffror. Sådana kunna icke uppkomma, om Herr Lagerstråles motion vinner bifall. Det är alldeles omöjligt i många fall att uppfinna en skälig siffror, efter hvilken den i en kommun inflyttade, och der mantalsskrifne, men ännu icke beskattade skulle tilläggas rösträtt.

Jag medgifver, att beträffande embetsmäns rösträtt är det lättare, då man har tillgång till taxeringslängderna, hvilket i städerna icke är förenadt med mycken svårighet, undantagande dock under de temligen långa tider dessa längder förvaras å landskontoret. På landet deremot finnas taxeringslängderna icke tillgängliga. Jag medgifver också, att Herr Adlercreutz' motion beträffande rösträtten är lättare att tillämpa; den inflyttade behöfver för erhållande af rösträtt i den kommun, dit han inflyttat, endast uppvisa sin qvitterade debetsedel för förra året. Herrarne veta alla huru dessa debetsedlar se ut; på en rad är uppförd bevillingen för kapital och arbete och på särskilda rader bevillingen för de fastigheter, hvar för sig, den skattskyldige inom distriktet eger. Nu skulle dock kunna hända, att svårighet uppstode vid begagnande af sista debetsedeln, för ofvan uppgifna ändamål, och den siste ärade talaren har också vidrört några af de bryderier, som skulle uppkomma om Herr Adlercreutz' förslag skulle tillämpas. Jag, som är ordförande i magistrat, vågar icke åtaga mig att ur den kommunala röstlängden utstryka alla de personer som hafva bortflyttat, och detta af det skäl, att jag icke vet hvilka dessa äro. För att nu begagna ett exempel, så är det ju ingen obillighet uti att en person, som år 1879 flyttat till en ort och der i December mantalsskrifver sig för år 1880, får taga del i och i mån af anpart betala de i slutet af 1879 uti den kommun, der han förut hade sin bostad, beslutade utskylder, med hvilka 1880 års utgifter skola gäldas. Detta är ingen obillighet, ty enligt 63

§ i kommunalförordningen för landet och 62 § i kommunalförordningen för stad anses dessa utskylder vara utskylder för 1879.

Det skulle kanske vara åtskilligt att tillägga, men jag vill ej längre upptaga tiden. Jag medger till fullo, att det är mycket obilligt, att en person endast därför att han byter om bostad skall under ett år vara beröfvad rättigheten att deltaga i riksdagsmannaval, men en förändring härutinnan kan ju vidtagas med 14 § Riksdagsordningen, utan att man rubbar kommunallagarne. Motion kan väckas derom när som helst, och Konstitutions-Utskottet kan ju till och med *proprio motu* sjelf framkomma med en sådan hemställan. Lag-Utskottet har med den frågan naturligtvis icke alls haft att skaffa; och det vore oskickligt af mig om jag nu framstälde ett förslag härom; men nog finnes det möjlighet att häfva denna oegentlighet utan att gå in på kommunallagarne och förändra dem. Man måste akta sig att låta kommunala rösträtten i afseende på flere af de i röstlängden upptagna personer vara så att säga sväfvande. Något minimum af bevillning finnes icke mera, som kunde grunda en sådan rösträtt, och dessutom skulle förmodligen de flesta vederbörande vara föga belättna med ett sådant minimi-röstetal. Jag vågar anhålla om bifall till Utskottets betänkande.

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

Herr Ribbing, Sigurd: Båda de ärade motionärer i det ämne, som nu föreligger, hafva grundat sina motioner på ett domslut af Högsta Domstolen beträffande valbarhet eller valrätt i stad till riksdagsman, och med erinran derom, att det på sådant sätt kunde blifva en häfdvunnen grundsats att sålunda tolka kommunallagarne, som i detta domslut skett, hafva de framställt förslag till att möjliggöra rösträtt i kommunala angelägenheter ett år tidigare än hvad som nu kan ega rum, så mycket hellre, enligt deras mening, som detta vore en gärd af rättvisa och derjemte skulle undanrödja vissa olägenheter, hvilka olägenheter dock, så vidt de blifvit af de ärade motionärerne påpekade, egentligen skulle gälla landet. Jag känner icke närmare innehållet af Högsta Domstolens dom, annat än för så vidt den är refererad i motionerna, och skulle, äfven om jag kände det, naturligen derom här icke yttra ett ord. Men den allmänna anmärkning torde jag kunna tillåta mig att få göra med afseende på nämnda domslut, att man öfver hufvud af endast ett enda inträffadt fall af vare sig en eller annan art icke ännu torde hafva tillräcklig *anledning* att begära en förändring i lagen, äfvensom, beträffande det enstaka fall, som anförts såsom anledning till nu förevarande motioner, att det — med beklagande — ofta blifvit sagdt, att domslut inom Högsta Domstolen icke få betydelse af juridiskt prejudikat här i Sverige. Äfven detta är ett förhållande, som synes mig gifva anledning till den anmärkning att, genom detta enda, omförmälda domslut, ännu icke fara synes vara för handen för den stående grundsats i tillämpningen af kommunallagarne, de ärade motionärerne frukta, allra minst vara anledning att frukta de af motionären i denna Kammare uppgifna olägenheter af till-

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

lämpningen af grundsatsen för landet, under andra förutsättningar än de, som vid domslutet vid ett mål i stad egde rum. Jag vill tillika med nu af mig gjorda anmärkning förena den erinran, att om det af motionärerne yrkade felet eller bristen i kommunallagarne icke egentligen skulle vara ett fel med afseende å dessa laggar i tillämpning på kommunens inre angelägenheter, utan med afseende på valrätt och valbarhet till riksdagsman, i följd af sammanlänkningen af villkoren för sådan valrätt och valbarhet med kommunallagarne, den lättaste och rigtiga utvägen att häfva denna för valrätt och valbarhet till riksdagsmannakallet skadliga sammanlänkning synes mig vara att, såsom den föregående talaren anmärkt, åstadkomma en förändring i grundlagen. Naturligen är dock hvad jag nu tagit mig friheten anmärka om att det enda föreliggande domslutet i Högsta Domstolen ännu icke, efter min tanke, är tillräcklig anledning till en ändring i kommunallagarne endast under den förutsättning giltigt, att den eller de stadgar i kommunallagen, i hvilka man vill hafva ändring eller tillägg, i sig sjelfva innebära en sådan orättvisa, att redan möjligheten af densamma borde föranleda till en ändring. Dermed kommer jag till de *skäl*, som för motionerna blifvit anförda. Hvad då dessa angår, så hafva de ärade motionärerne först, sammanstämmande, anført, dels att det skulle vara, om icke en motsägelse, dock åtminstone en stor oegentlighet att den 4:de och den 8:de paragrafen i kommunallagen för landet och motsvarande paragrafer i kommunallagen för stad stadgade rösträtt, men att sedermera på detta löftes uppfyllande finge under vissa förhållanden väntas; dels ock att detta tillika innebure en orättvisa, då en person finge deltaga i kommunalutskylderna för ett föregående år — om också dessa icke inbetalades före början af året derpå — men deremot icke för det året finge deltaga i rättigheter, som likväl äro en följd af skattskyldigheten. I afseende å dessa skäl synes det mig icke vara någon motsägelse eller oegentlighet, om en lag i dess början angifver den allmänna betydelsen af en rättighet och fastställer densamma till dess begrepp, men till en följande paragraf uppskjuter att bestämma de villkor och förutsättningar, utan hvilka rättigheten väl är i allmänhet angifven: till *att*, men deremot icke angifven till *huru* den skall blifva utöfvad och bestämd, det vill säga, om lagen först i en senare paragraf angifver villkoren för rättighetens *verklighet* — då nemligen om en rättighet gäller såsom om allt annat, att den icke finnes *verklig* i allmänhet, utan verkligheten inträder först när det är bestämdt, huru och inom hvilka gränser och till hvad mått den får utöfvas. Att nu fastställandet af dessa rättigheters närmare bestämningar, deras villkor och mått, innefattas i flera särskilda paragrafer och icke redan i den 8:de § hopföras med dess allmänna begrepp och princip: deri ser jag snarare en åtgärd af reda och ordning i lagens uppställning, än något fel, allra minst ett sådant fel, som skulle innebära en motsägelse eller den oegentlighet, att man i en paragraf skulle få ett löfte och att sedermera en annan paragraf skulle medföra fördröjande af löftets fastställande eller infriande. Icke heller kan jag

deri finna någon orättvisa, ty dessa närmare vilkor för den i allmänhet fastställda rättens begränsande i anseende till mått och utöfning, det vill säga för dess *förverkligande* — dessa vilkor äro, i de allra flesta fall, helt enkelt uttryck af det enda möjliga för att i laga form och med laga pröfning och precision få detta mått bestämdt. Det är sant att, när fyrktalslängden uppgöres i slutet af året på grund af den föregångna bevilningstaxeringen, så kan denna längd för det år, i hvars slut den uppgöres, tillämpas såsom grund för kommunalutskylderna för det året, ty de utkrävas först under följande årets början, men deremot kan den icke tillämpas såsom grund för den kommunala rösträtten för samma år, alldestund detta, när fyrktalslängden uppgöres, är nära slut. Men detta förhållande härflyter ju af det enkla skäl, att det icke är möjligt att på förhand inse, huru pass stort fyrktalet skall blifva. Men hvad som utgör ett oundgängligt vilkor för möjligheten att bestämma rättens begränsning, det lærer få lof att passera vid eller i afseende på rätten, således såsom ock rätt anses.

Hvad dernäst angår de olägenheter, som hafva blifvit anförda såsom förknippade med nu gällande lag, så hafva de af motionärerne blifvit särskildt och egentligen påpekade med hänsyn till landet; — hvarvid, såsom jag förut nämnt, den anmärkning själfmant inträder, att det domslut, som motionärerne anfört och af hvilket, såsom prejudikat, de frukta olägliga följder, gäller stad och ett mål der under omständigheter, som *icke* äro desamma, som de omständigheter på landet, med hvilka de påpekade olägenheterna egentligen skulle vara förknippade; så att alltså, i sådant mål, som förnämligast droge de såsom skäl till den yrkade lagförändringen anförda olägenheterna med sig, *intet* domslut af Högsta Domstolen veterligen är fäldt. Dessa återopade olägenheter på landet skulle väsentligen vara att, när i en *kommun* hela rösträtten på grund af fastighet innehades af *en*, om han flyttade bort, det abnorma förhållande skulle inträffa, att hela rösträtten för fastigheten under ett år skulle kunna i den kommunen ligga nere, derest icke den nye fastighetsegaren *genast* inträdde i den förres rätt. Nu ber jag att i afseende härå få nämna, att, om en person köper en fastighet ett år för att tillträda densamma i början af nästa år, till exempel den 14 Mars, så lærer bruk och sed vara, att han i slutet af året låter mantalsskrifva sig i den kommun, der fastigheten ligger, och såsom mantalsskrifven är han då, enligt § 4 af kommunallagen för landet, medlem af kommunen. Han tillträder fastigheten den 14 Mars och, såsom af motionärerne har blifvit erinradt, är det redan då alldeles gifvet, huru stor bevilningen blir för fastigheten, ty den ändras icke för hvarje år. Då så är, finnes med afseende å summan af röster vid fyrktalsättningen ingen svårighet att afgöra densamma. Ett mått och en gräns för hans rättighet äro sålunda bestämbara eller bestämda redan för det år, under hvilket han inflyttar; och under sådant förhållande samt då han, såsom nyss sagts, i fall han der låtit mantalsskrifva sig, är medlem af kommunen, vågar jag sätta i fråga, huruvida han icke, med kommunallagen i hand, skall kunna

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

redan under detta första år fordra att få utöfva rösträtt. Rö-
rande sådant fall har, såsom nämndt, Högsta Domstolen *icke* med-
delat någon dom. Men antag ock, att jag häruti icke har rätt,
så vill jag vidare erinra derom, att enligt 9 § af kommunal-
lagen för landet rösträtt, med vissa inskränkingar, kan utöfvas ge-
nom fullmakt. När nu motionärerne sjelfve hafva anmärkt, att
den, som sålt sin egendom, icke bör hafva intresse af att utöfva
sin rösträtt i *den* kommunen, under det att å andra sidan köparen
bör ega stort intresse att begagna rösträtten för *sin* egendom, så
gifver ju detta både en möjlighet och en stor sannolikhet för att
icke den fatala kasus skall inträffa, att rösträtten för fastighet
ligger nere.

I förbigående vill jag för öfrigt nämna, att den svårighet af
omjustering, som bland andra skäl blifvit af Utskottet i dess mo-
tiv för afstyrkande af motionerna omtalad, alldeles icke så myc-
ket afser besväret att föra in en eller annan ny person i röst-
längden; nej, den afser förnämligast den omräkning, som för stä-
derna måste ega rum med afseende å röstmaximum, hvilket ändras
för hvarje tillägg af nya röster.

Hvad som, enligt hvad betänkandet utvisar, varit det för Ut-
skottet mest afgörande skälet till ett afstyrkande, är emellertid
hvarken beskaffenheten af den af motionärerne uppgifna anled-
ningen eller af de anförda skälen för de yrkade förändringarne
eller tilläggen i kommunallagarne; utan det är *hvad* de ärade mo-
tionärerne *satt i stället* för det befintliga, såsom en utväg, hvilken
de nuvarande kommunallagarne icke upptaga, att tillförsäkra den,
som för ett år erlägger kommunalutskylder, rättighet att för samma
år utöfva kommunal rösträtt. Enligt den ene motionärens förslag
är denna utväg, såsom bekant, att man skulle beräkna rösträtten
efter en persons inkomster och kommunalutskylder uti den andra
kommun, från hvilken han flyttat, och således på den grunden
uppföra honom såsom röstberättigad i den nya kommunen redan
första året. Detta har emellertid, såsom Utskottet anmärkt, synts
detsamma högst oegentligt, då nemligen rösträtten grundar sig på
kommunalutskylderna, och uti den kommun, hvarest han nu skulle
utöfva sin rösträtt, dessa skyldigheter icke ännu blifvit bestämda.
Kommunalutskylder äro i egentligaste mening utskylder till *en viss*
kommun, och rättigheter, grundade på *dessa*, kunna då väl ock
endast vara rättigheter i samma kommun, det är på grund af
skyldigheter, befintliga och bestämda till mått och verklighet i
samma kommun.

Den andre motionären åter har anmärkt, att hvad fastigheter
och oförändrade löner beträffar, vore det mycket lätt att i fyrk-
talslängden införa samma siffror, för den ny-inflyttade egaren eller
innehafvaren, som gäلت för den förre, samt att hvad åter angår
annat beskattningsföremål, som icke vore så lätt att till sitt värde
på förhand beräkna, skulle man dock alltid kunna finna åtminstone
ett minimum af rösträtt och en probabilitet för hvad inkomsten
och dermed personens rösträtt skulle blifva. En sådan probabi-
litetskalkyl skulle af vederbörande uppgöras och, på grund af den-

samma, den ifrågavarande personen och hans röstetal i fyrkrtalslängden för löpande år införas. — I afseende, vid detta förslag, å fastighet, har jag redan yttrat min mening om laga möjlighet för dess egare att, såvidt han blott låter mantalsskrifva sig för det år, under hvilket han inflyttar, under samma år få rösträtt i kommunen; eller åtminstone, med samma vilkors iakttagande, att utföva sådan rätt på grund af fullmakt. Jag vill dermed icke å nyo upptaga tiden. Beträffande de oförändrade lönerna deremot, vill jag fästa uppmärksamheten dervid, att det icke finnes någon särskild kolumn för bevilning af löner, utan att allt hvad som skall taxeras och icke är fastighet, lägges i hop i *en* kolumn; och om man också vet hvad lönen är, så är det rätta alltså derföre ändå icke säkert träffadt vid öfverförandet af den ene tjänstemannens fyrktal på den andre, ty det är alltför möjligt, att den afgångne eller den tillträdande jemte lönen kan hafva andra inkomster. Men vidare, och om man skulle för den nye embetsmannen *endast* uppföra bevilningen för lönen och dermed redan för honom på probabilitetskalkyl bestämma åtminstone ett minimum af rösträtt, vill jag anmärka, att genom en sådan åtgärd skulle det förhållande inträffa — som vore föga egnadt att bereda likhet i rättigheter mellan kommunens medlemmar och säkerligen ej heller mera, till att framkalla belåtenhet — att löntagare, hvilka inflyttade i kommunen, finge kommunal rösträtt ett år tidigare, än andra innehafvare af inkomst af arbete; derest icke äfven för dessa skulle kunna utfinnas en grund för att bevilja dem rösträtt lika tidigt. Detta skulle då, enligt motionärens åsigt, ske så, att man, såsom nämndt, åtminstone skulle efter sannolikhet bestämma ett minimum af rösträtt. Jag må i afseende å detta förslag för det första säga, att det synes mig icke så litet betänkligt att bestämma rättigheter efter probabilitetsgrunder, och att en sådan sak, som rättigheter, enligt min tanke är något så pass viktigt, att man icke gerna bör åsidosätta, att den bestämmes och hvilar på fasta och pröfvade grunder. Mot en sådan anmärkning hafva visserligen de ärade motionärerne anført — hvad icke heller Utskottet eller äfven jag förbisett — att dessa säkra grunder för bestämmande af kommunal rösträtt äfven enligt nu gällande lag kunna svika, ity att rösträtten t. ex. för 1880 bestämmes efter inkomster år 1879, och detta enligt gällande förordning, men ingen säkerhet är, att inkomsterna under år 1880 blifva de samma, som de voro 1879. Men mellan detta och det förslag motionen innehåller, förefinnes dock en väsentlig skilnad. Enligt nu gällande lag är rösträtten dock utmätt efter ett på grund af då befintliga förhållanden säkert och af lag föreskrifvet och fullt bestämdt mått. Enligt motionärens förslag åter skulle samma rösträtts bestämmande, genom kommunalnämnden eller dess ordförande, ske på redan från början osäkra eller blotta sannolikhetsgrunder; och det skulle derjemte, med afseende å vederbörandes noggrannhet och rättskaffenshet, vara ytterst svårt, om icke omöjligt, att sedan kontrollera. Derjemte, och för det andra vill jag mot motionärens förslag till ändring eller tillägg i kommunal-

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

lagarne anmärka, att det synes mig såsom om dermed ändå rättvisa icke vore vunnen; att bestämmande af rösträtten till blott ett slags minimum, med öppet erkännande af att personen i fråga kanske borde hafva en större rösträtt, det tyckes mig vara en så bristfällig och ofullständig rättvisa, att den icke är särdeles mycket att sträfva efter.

Då således, efter mitt förmenande, icke full anledning hittills funnits att frukta, att ännu något skulle blifva häfdvunnen sed, som icke har mera för sig än ett enda domslut, hvilket derjemte icke egentligen angår kommunalinstitutionen såsom sådan, utan blott riksdagsmannaval och icke gäller landet och fastighetsegarne, i afseende hvarå olägenheterna egentligen skulle förefinnas; då rättvisan icke synes mig hafva lidit något derigenom, att man iakttagit och stadgat vilkoren för åtnjutandet och förverkligandet af en i allmänhet fastställd rätt, på det sätt detta, i laga form, kunnat ske; och då för det tredje det synes mig högst tvifvelaktigt om hvad som bjudes i stället är af något särdeles stort värde såsom ersättande det nu befintliga, eller utan stor oegentlighet låter sig rättsligen försvara; så vågar jag för min del hemställa om bifall till Utskottets afstyrkande af motionerna, och vill blott tillägga, att det förbiseende, som den ärade motionären här ansett att Lag-Utskottet gjort, nemligen att det icke skulle beaktat att det berodde på anmälan af en inflyttad, om han skulle blifva införd i längden, icke, efter hvad jag vet, förekommit i Utskottet, och, huru som helst dermed må vara, att nämnda förhållande i alla fall icke inverkar på de skäl, som jag här haft äran anföra för bifall till Utskottets förslag.

Herr von Gegerfelt: Då jag icke inom Utskottet varit i tillfälle att deltaga i förevarande ärendes behandling, så torde det tillåtas mig att nu i korthet få uttala mina åsikter i denna fråga, och jag ber då att på förhand få tillkännagifva, att jag icke kommer att försvara Utskottets betänkande. Ehuru jag icke kan instämma med den förste ärade talaren derom, att Högsta Domstolens senaste här åberopade utslag i denna fråga är strängt och icke harmonierar med författningarne, och ehuru jag för min del finner författningarne böra tolkas och tillämpas så, att det icke egentligen är en inkomst eller en viss bevillningsskyldighet som betingar rösträtt, utan just denna bevillnings införande i bevillningstaxeringarne och pröfningskomiténs längder som bestämmer rösträtten, så måste jag dock medgifva, att genom dessa stadganden betänkliga och stora missförhållanden uppkomma, som böra och genom en återförvisning af ärendet, som jag kommer att påyrka, möjligen äfven kunna afhjelpas. Det första missförhållandet är det, att en person, som inflyttar i en kommun, skall ett helt år vara skyldig att deltaga i dess utgifter utan att ega någon rösträtt. Det är detta, som Herr Adlercreutz företrädesvis men äfven Herr Lagerstråle fäst sig vid; men, då den senare vill afhjelpa det genom att åt magistrat i stad och kommunalstämma på landet gifva rättighet att på grund af sin åsigt om de beslut

blifvande taxerings- och pröfningskomité komma att fatta, på förhand bestämma den rösträtt, som af dessa beslut komme att följa, så vill Herr Adlercreutz i stället till grund för beräkningen lägga den rösträtt, som personen i fråga sist egt i den kommun, hvarifrån han inflyttat. För min del skulle jag vilja gifva senare förslaget företräde. Jag medgifver, att det kan leda till missförhållanden, men dessa torde dock ej blifva af synnerlig betydelse, och i allt fall bör ihågkommas, att större vigt ligger derpå att en hvar medlem af kommun får deltaga i dess öfverläggningar och beslut än att han får jemt det röstmått, som honom enligt stadgade grunder bör tillkomma, äfvensom att jemväl kommunens från föregående år qvarboende ledamöter under största delen af löpande året rösta i mån af sin bevilling icke under det året utan under det föregående, ehuru ingen visshet finnes att bevillingen för begge åren blefve lika. Det andra missförhållandet, som också båda motionärerne hafva påpekat, är det, att då fastighet öfverlåtes från en person till en annan några bestämmelser icke finnas, huru den senare egaren skall inträda i den förres rösträtt. Det torde, såsom redan blifvit framhållet, icke vara någon svårighet att öfverföra en sådan rösträtt från den ene till den andre, men Herr Lagerstråle vill gå längre än Herr Adlercreutz, nemligen så, att om en persons inkomster under året förändrades, så skulle i hvarje särskildt fall hans nya inkomster beräknas och röstlängden derefter förändras. Det torde icke kunna förnekas, att, enligt Herr Lagerstråles förslag, synnerligen i sistnämnda hänseende, komme magistraten och kommunalstämman att väl mycket gå in på hvad som bevillningsberedningen, taxeringskomitén och pröfningskomitén sedermera skulle bestämma, och de kunna icke grunda sina beslut på något annat än en supposition, att en blifvande bevillningstaxering och pröfningskomité skola uppföra personen i fråga till detta belopp, och i detta hänseende synes det mig också icke vara giltigt skäl, att en sådan jemkning under året får ske, hvarigenom rösträtten skulle få en ofantlig rörlighet.

Jag har nu helt kort uttalat de åsigtter, som för närvarande äro mina i denna fråga, men jag ber att, i fall ärendet blir återförvisadt, hvilket jag härmedelst yrkar, i samråd med Utskottets ledamöter få tillse hvad som härutinnan kan göras, och jag ber tillika att få förklara, att ovilkorligen något måste och bör göras.

Herr Nordenfelt: Jag har blifvit uppkallad deraf, att en föregående talare förklarar, att det vore endast enstaka och sällsynta fall denna fråga gälde. Jag vill då nämna, att jag varit nog olycklig att under nära hälften af den tid, som förflutit sedan jag blifvit myndig, höra till de olyckliga proletärer, som icke hafva rösträtt på den ort, der de vistas. Jag har väl haft rösträtt i den kommun, der jag förut varit mantalsskrifven, men icke der jag uppehållit mig, och nästan alla ingenjörer och andra tjänstemän, som äro anstälde vid jernvägsbyggnader, äro i ungefär samma belägenhet, så att det till och med finnas de, som aldrig hafva egt rösträtt i den kommun, der de bott, derfore att de är-

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

ligen nödgats flytta från det ena stället till det andra. I anseende till den stora rörlighet, som eger rum inom vissa slags tjänster och vissa delar af affärslifvet, äro orättvisorna i detta afseende verkligen stora och känbara. Jag anhåller därför, att Kammaren måtte af medlidande med dessa olyckliga återremittera ärendet.

Herr Samzelius: Då jag låtit anteckna mig såsom reservant mot förevarande betänkande men icke haft tillfälle att tillkännagifva, i hvad syftning jag reserverat mig, så torde det vara min skyldighet att nu med några få ord angifva min ståndpunkt härutinnan. Mig synes rättvisa och billighet fordra, att medlem af kommun, som är skyldig att bidra till dess utgifter, så fort som möjligt må blifva berättigad att deltaga i de beslut, hvarigenom dessa utgifter bestämmas, och derest icke öfverstigliga hinder deremot möta, har jag ansett, att ändringar i denna syftning böra vidtagas, då detta förhållande blifvit påpekadt af två aktade samt mycket kompetente motionärer, och de missförhållanden blifvit af dem i deras motioner framhållna, som föranledas af de nuvarande kommunallagarne såsom de blifvit tillämpade. I första rummet märkbart och störst synes det missförhållandet vara, att det hvad egande och innehafvande af jord angår kan inträffa, att ett ombyte sker af egare och brukare, och att ett mindretal kan komma att bestämma om de utgifter, som andra sedermera nödgas betala. Att afhjelpa denna olägenhet synes mig icke vara förenadt med den ringaste svårighet. Här är icke fråga om att beskatta personer, utan här hafva vi fastigheten såsom ett ständigt skatteobjekt, och antingen den nu eges eller innehafves af A. eller B., så *har* den ju och *bör* därför äfven vara *uppskattad* till samma värde, men kommunalförfattningen, såsom den blifvit tillämpad i det sista här omtalade domslutet i Högsta Domstolen, lägger betänkliga hinder i vägen för rösträttens fortsatta åtnjutande. För att få utöfva rösträtt vid kommunalstämma erfordras nemligen att vara uppförd i fyrktalslängden, som tillika är röstlängd, men för att uppföras der fordras åter att skattskyldigheten till kommunen skall vara bestämd, och innan den ifrågavarande *personens* skattskyldighet till kommunen blifvit bestämd, kan man enligt min tanke icke hafva rättighet att införa hans namn i röstlängden. Väl har det, enligt hvad inom Lag-Utskottet blifvit upplyst, i åtskilliga landtkommuner tillgått så, att, då jord ombytt egare, den nye egarens namn blifvit i röstlängden infördt, men deröfver har icke någon klagan blifvit förd. Hade nu så varit händelsen, så förmodar jag, att vid ärendets slutliga präning samma åsigt skulle hafva gjort sig gällande som vid det omtalade domslutet i Högsta Domstolen angående ett riksdagsmannaval. Den förevarande frågan har enligt min tanke blifvit skadad derigenom, att man i lagstiftningen om en rent kommunal angelägenhet, der det endast afses att på bästa sätt förvalta *kommunens* angelägenheter, inblandat en *politisk* fråga, som satt de politiska lidelserna i rörelse. För min del vill jag helt och hållet frånsel den politiska delen af frågan och den politiska rösträtten, ty är det fråga om

att ordna denna på annat sätt, så har man att vända sig till grundlagen och ändra den, och man har då icke med kommunal-lagarne att göra. Håller man sig uteslutande vid kommunal-förvaltningen, så och då nu det förhållande, som jag här ofvan om-förmålt, blifvit på ett förtjenstfullt sätt framdraget, och icke den minsta svårighet möter för afhjelpandet af denna olägenhet. för så vidt det angår egare och innehafvare af fastighet, så hade Lag-Utskottet efter min tanke bort åtminstone i det hänseendet fram-komma med något förslag. Går man åter till andra beskattnings-föremål än jordbruk och annan fastighet, så medgifver jag, att man snart stöter på svårigheter. Vänder man sig t. ex. till en embetsmans lön, så bör den visserligen, om den är fastställd till ett bestämdt belopp, vara densamma antingen den ene eller den andre innehafver den, men en del tjenster äro förenade med sport-ler, och dessa inkomster äro icke alldeles de samma för alla inne-hafvare af samma befattning eller samma slags tjenst, om också samma taxa gäller därför. Det kan t. ex. hända, att den ene häradsköfvingen är mera rask i sin expedition och derigenom drager flera mål till sig, under det att deremot den andre, såsom man plägar säga, ligger på målen, hvilket gör, att man icke så mycket vänder sig till honom, och han får därför icke samma in-komster som den förre. Det blir således blott approximativt rätt, om man säger, att efterträdaren skulle hafva samma inkomster som företrädaren. Bergsbruk, qvarnar med mera vill jag ställa i nära likhet med jordbruk och annan fastighet, men om jag sedan vänder blicken till en handlande, så blir förhållandet olika. Om det t. ex. i en kommun bor en handlande, som drifver sin rörelse i stor skala, och denne sedan faller ifrån och rörelsen öfvertages af en annan, så kan det ju lätt hända, att denne är mera obe-medlad och därför icke kan fortsätta handeln i samma skala; hans inkomst deraf blir då otvifvelaktigt mycket mindre än företräda-rens, och då vore det ju icke rätt, om han skulle få rösta för samma inkomst som företrädaren.

Oförbehållsamt vill jag uttala, att det förslag, som Herr Lagerstråle väckt, synes mig ega företräde framför det i Med-kammaren af Herr Adlercreutz väckta, enligt hvilket man likasom skulle få taga med sig inkomsten från en kommun till en annan. Om t. ex. en person i Stockholm drifver en omfattande rörelse af ett eller annat slag och sedan flyttar till en annan stad, så är det icke sagdt, att han der kan drifva samma rörelse, åtminstone kan han det icke förrän han der hunnit blifva något känd, och äfven hvad kapital beträffar är det icke sagdt, att en person, som flyttar från en ort till en annan, eger samma kapital i behåll; han kan ju t. ex., om han flyttar från stad till landet, köpa sig fastighet för en del af sina medel, så att i detta afseende kunna nog stora svårigheter uppstå, och utan tvifvel har Lag-Utskottet icke så orätt deri, att vederbörande, som skulle införa dem i röst-längden, derigenom komme att uppträda på en gång såsom bevill-ningsberedning, taxerings- och pröfningskomité, om de skulle i röstlängden införa hvar och en till kommunen skattskyldig med-

*Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)*

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

lem, som gjorde anspråk på att komma i åtnjutande af rösträtt. Men om man nu finner, att dessa svårigheter icke medgifva att förut rösträtt åt hvar och en i en kommun inflyttad eller der förut boende, som på grund af anförda förhållande fordrar att få rösträtt, så bör man åtminstone icke lägga hinder i vägen, der alls icke några svårigheter möta. Enligt 1843 års sockenstämmoförordning mötte det icke hinder för hvilken som helst som egde eller innehade fastighet att rösta därför, och han behöfde icke ens hafva egt eller innehafvt den någon viss tid, så att i det fallet var jordbrukaren enligt den förordningen i bättre ställning än andra, en ställning som åter motsvarades af större skyldigheter till kommunen, än andra dess medlemmar hade. På denna grund, och då flere af dessa skyldigheter ännu fortfara, synes mig att, i fall det möter svårigheter för tjenstemän och industriidkare att genast komma i åtnjutande af kommunal rösträtt, man icke bör missunna egare eller innehafvare af fastighet den samma, då det för dem icke möter några svårigheter härutinnan. Jag hade äfven varit beredd att uppsätta ett förslag i denna syftning men stötte dervid på en svårighet, nemligen den, att motionerna icke omfattade Stockholms stad, och samma grunder tala naturligen för att innehafvare af fastighet äfven der måtte så snart som möjligt komma i åtnjutande af rösträtt, men till en sådan åtgärd som att utsträcka förslaget till att gälla äfven om Stockholm berättigade icke dessa motioner, och Lag-Utskottet har, såsom bekant, icke någon motionsrätt. Jag skall emellertid icke motsätta mig det yrkande om återremiss, som flere talare här hafva framställt.

Greffe Mörner, Oscar: I fall den rättighet, som här blifvit påyrkad genom Herrar Lagerstråles och Adlercreutz' motioner, redan funnits i lagen, så hade dessa motioner icke behöfts, utan då hade saken varit klar och allt ordande derom öfverflödigt. Just den omständigheten, att desse herrar väckt dessa motioner, torde utgöra ett ytterligare bevis på eller åtminstone ett erkännande från deras sida att de anse, att lagen, sådan den nu är, icke inrymmer den rösträtt, som de begära åt en del personer, utan att lagen måste ändras för att man skall kunna komma till ett sådant mål.

Men att ändra lagar, mine herrar, det är dock en sak, som jag föreställer mig att hvar och en, som är mån om en lugn samhällsutveckling, icke gerna vill bifalla i andra fall, än då han är fullt och lifligt öfvertygad om att förändringar äro alldeles nödvändiga. Man hör visserligen icke sällan det der talet om att något måste göras; det är en sorts slagord, som man nu för tiden ofta använder, men jag svarar dertill: bevisa mig, att något måste göras, ty till dess påstår jag lugnt att intet bör göras.

Man har äfven sagt, att lagar böra tolkas kanske icke så mycket efter deras ordalydelse, som fast mera efter deras anda, men äfven mot denna sats ber jag att få inlägga min gensaga. Huru tolkas nemligen lagens anda? Jo, genom att hänskjuta till hvarje särskild persons subjektiva omdöme, huru han uppfattar

lagens mening; den ene finner då klart och tydligt, att det och det framgår af lagens anda, men den andre ser saken på helt annat sätt och säger, att det är lagens rätta mening, och på det sättet uppkommer detta bedröfliga vacklande i afseende på lagen och dess tolkning, hvaraf i vårt land beklagligen förekomma allt för många prof. Så länge det är möjligt måste derför lagens ordalydelse vara det, som skall följas i hvarje särskildt fall, men har lagen blifvit så gammal, att man icke kan begripa den samma, då hemfaller det till domarens skön att skipa lagen så, som han uppfattar den, derest icke en af häfd antagen lagtolkning finnes, den han då bör följa, men då skyndar sig också en samvetsgrann och omtänksam regering att ändra lagen och bereda den nya lagstiftning, som samhället behöver.

Nu frågar jag: dessa lagar äro ju knappt 17 år gamla; har då den allmänna och högljudda klagan, som man påstår sig hafva hört öfver de stora olägenheter de förmenas medföra, icke kunnat intränga i Konungens rådkammare utan kanske stannat utanför dörren? Jag kan för min del icke se annat än att, i fall dessa olägenheter verkligen hade varit så stora och i ögonen fallande, de också skulle hafva blifvit bemärkta af regeringen, och vi hade då derifrån haft att vänta de förslag och framställningar om förändringar, som varit nödvändiga och af verkligt behof påkallade, ty jag kan aldrig frångå den åsigten, att omsorgen om rättvisans vårdande samt lagar och förordningar i främsta rummet åligger regeringen, och skulle jag haft den äran att vara ledamot af Konungens råd, hvilket jag naturligen aldrig kan blifva, så skulle jag helt visst hafva erfarit en känsla af smärta hvarje gång jag funnit, att ett väl afpassadt och nyttigt förslag framkommit från annat håll, ty då skulle jag hafva tänkt, att nu ligger en försummelse regeringen till last, och då har, låt vara jemte andre, jag icke gjort min skyldighet.

Jag vågar nu framställa *det spörsmålet*: hvar finnes i fråga om den nu föreslagna åtgärden detta trängande, som nödvändiggör en lagförändring, och på hvad sätt har det visat sig? Man har citerat en kunglig dom i ett enskildt mål, som egentligen icke rörde kommunallagarne utan innefattade klander mot grundlagen. I öfrigt hörde vi nyss en talare, som nämnde att vissa jernvägstjänstemän aldrig hafva någon rösträtt; men sådana personer kunna ju flytta hela Svea rike omkring och uppehålla sig blott en helt kort tid på hvarje ställe, och icke kunna de väl då få rösträtt öfver allt, och jag vill för öfrigt fråga, om sådana personers deltagande i en kommuns angelägenheter, dit de helt plötsligt blifvit inkastade utan att alls känna till dess förhållanden, öfver hufvud taget kan lända kommunen till någon nytta. Dessutom är det naturligt att de, såsom redan blifvit sagdt, måste hafva haft rösträtt i någon socken, så vida de fullgjort sin pligt och låtit mantals-skrifva sig; hafva de försummat detta, när de endast haft arfvoden, så hafva de tillhört en kategori af svenska medborgare, som man icke brukat anse böra i allmänna värf få rösta.

Tillägg till
59 § i för-
ordningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)

Hvad nu angår de här väckta förslagen, så säger jag rent ut, att jag i princip icke egentligen har något att deremot anmärka. Jag skulle icke hafva något emot att genast gifva rösträtt åt dem, som inflytta i en kommun, men då måste också lagen ändras litet mera, än som här är föreslaget. Den lagstifningsåtgärd, som här är yrkad, synes mig vara alldeles otillräcklig för att föra till målet. Grunden för rösträtt är, såsom många gånger blifvit omtaladt, skyldigheten att betala kommunalutskyller. Huru grundlägges då denna skyldighet? Jo, genom bevillningstaxeringarne, och efter fyrktalslängden är det som rösträtten utöfvas. Om nu t. ex. en person inflyttar i en kommun hösten 1878 och der mantalsskrifver sig, så kan han der icke blifva uppförd till allmän bevillning förr än taxeringen skett, d. v. s. i Maj eller Juni följande år, och sedan kommer han om hösten, när pröfningskomitén slutat sitt arbete, att i det årets fyrktalslängd uppföras; under den tiden har han således icke haft rösträtt i den socknen, men han har deremot haft denna rätt i den socken, hvarifrån han kommit. Nu är det visserligen stadgad i kommunalförordningarne, att de utgifter, som uttaxeras för 1878 och hvarigenom helt och hållet afses att betäcka kommunens utgifter under 1879, skola vara utgifter för 1878, men de facto äro de det icke, och han har fått betala för 1878 i sjelfva verket i den socken, hvarifrån han kommit, men i den socken, der han är bevillningstaxerad, der betalar han för 1879. Hvad stor skada sker nu, om denna person icke får rösträtt? Ja, det beror helt och hållet på individen, men lagen är sådan, det kan jag icke hjälpa; och skulle man nu stadga på sätt här blifvit föreslaget, att han skulle uppföras i fyrktal på grund af den bevillning, som det skulle åligga honom att betala följande höst, så kan han väl möjligen förete bevis derom och på grund deraf få rösträtt, men då man kommer till hösten, så får han kanske en helt annan fyrktalssättning och han kommer kanhända aldrig att betala ett öre på grund af den fyrktalssättning, hvarefter han fått rösträtt.

Vidare har man sagt i fråga om jordbruk och annan fastighet, att det vore så lätt att bestämma dess egares rösträtt; men deremot vill jag invända, att det ju lätt kan hända, att det blir ett helt annat taxeringsvärde på egendomen ett annat år, och den, som inflyttar i en kommun, han blir icke skattskyldig till kommunen förr än han der är mantalsskrifven och påförd ett visst fyrktal; dessförinnan är hans fyrktal af noll och intet värde. Att en person, som nyss inflyttat i en kommun genast skulle få rösträtt der på grund af det fyrktal, han haft i den kommun, hvarifrån han kommit, och innan uti den nya kommunen några afgifter kunnat honom påföras, under det att man kan från rösträtt afhålla gamla medlemmar af kommunen därför, att de icke betalt sina kommunalutskyller — detta står då i rak strid mot de principer, hvarpå kommunallagarne äro byggda. Ja, det skulle visserligen kunna vara mycket mera att säga i denna fråga, men tiden lider och jag är icke minst otålig att komma till slut på denna diskussion, hvarför jag icke anser det nödigt att säga något

mera; men jag ber herrarne: om I icke viljen gilla Utskottets hemställen, så afslå det hellre och antagen hvilkendera motionen som helst. Då hafven I åtminstone, till det gagn deraf må kunna hemtas, gjort någon ting, men en återförvisning, vågar jag säga, tjenar till rakt intet. Om ett sådant beslut fattas, så blir hela följden deraf, att det i Lag-Utskottet uppsättes ett protokoll af mycket kort innehåll, och dermed är saken slut.

*Tillägg till
59 § i förord-
ningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)*

Anse herrarne åter, att lagar icke böra ändras, utan att ett verkligt behof af ändring förefinnes och utan att väl utarbetade förslag till sådana ändringar föreligga, då är jag likvisst förvissad om, att I skolen afslå dessa motioner, hvarom jag vördsamt vågar framställa yrkande.

Herr Wallenius: Då jag är af samma åsigt som Utskottet i denna fråga, vill jag gifva några skäl för dessa mina tankar. Jag vill icke vara med om att inrätta en ambulatorisk rösträtt inom kommunerna, ty dermed kan drifvas mycket ofog. Jag tror, man bör vara litet varm i kläderna, innan man rusar i väg och bråkar med allmänna angelägenheter. Med fastigheter kan man nog komma till rätta äfvensom med löner, men med inkomster af arbete och kapital kan det drifvas ofog. Man kan säga: nu vill jag bo här och rösta, men så flyttar man till en annan kommun och röstar der också. Man kan ju tala vid någon, som rycker in i kommunen och drifver sina åsigter igenom der. Jag vill nu icke säga, att det är alldeles antagligt, att så sker, ty jag tror, att rösträtten inom kommunen nog uppfattas mera allvarligt än att sådant skulle kunna ega rum, men genom motionärernes förslag är möjlighet beredd, att något sådant skulle kunna ske, och för att undanrödja denna möjlighet bifaller jag Utskottets förslag.

Herr Lindgren: Uti ifrågavarande utskottsbetänkande har jag icke kunnat instämma, utan jag har inom Utskottet varit reservant och yrkat bifall till motionärernes framställning. När nu motionären från denna Kammare yrkat återremiss och många andra talare deri instämt, vill jag ändra mitt votum och äfven yrka på återremiss af betänkandet.

Herr Lagerstråle: Åtskillige talare, som här yttrat sig, hafva synts mig i sina anföranden icke beaktat, att den af mig föreslagna rösträtt skulle på förslag af kommunalmedlemmen sjelf bestämmas af kommunalstämma eller magistrat. Jag tror, att i detsamma genom denna omständighet undanrödjes det väsentligaste af hvad man talat om probabilitetsbelopp och ambulatorisk rösträtt. Det kan icke komma i fråga, att denna rösträtt fastställes i annan händelse, än då kommunalmedlem styrker sådana faktiska förhållanden, som grunda rösträtt. Det är visserligen mycket sant, att fyrktalslängden icke skiljer emellan särskilda inkomstkällor af näring, lön eller enskildt kapital, men taxeringskomitéerna och pröfningskomitéerna göra sådan åtskilnad, och antin-

Tillägg till
59 § i förord-
ningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.

(Forts.)

gen deras längder ligga hos magistraten eller i landskontoret, lärer väl den kommunalmedlem, som vill begagna sig af dem, hitta på utväg att få taga en afskrift af längden och förete hos den myndighet, som skall fastställa rösträtten.

En talare har ansett det vara utan egentlig betydelse, att sådan rösträtt kan begagnas. Jag vill i afseende derå endast erinra om, att den kommunalstämma, der inkomst- och utgiftsstaten fastställes, hålles i Oktober månad. Den medlem, som under närvarande förhållanden icke får sin rösträtt bestämd förr än i December, får icke vara med om att pröfva inkomst- och utgiftsförslaget, men han får väl vara med om att följande året betala den andel som öfrige kommunalmedlemmar beslutit. Han får icke yttra ett ord vid pröfningen af själva utgiftsförslaget. Jag frågar då Herr Grefve Mörner, om det behöfves någon högljudd klagan från landet för att erkänna, att häri ligger en orättvisa? Det förefaller mig, som om Grefve Mörner icke skulle hafva uppfattat, att den inkomst- och utgiftsstat, som vid oktoberstämman godkänts, just är den, som bestämmer det bidrag, den ifrågavarande kommunalmedlemmen får utgifva, men om hvars godkännande han icke fått rösta. Det är icke fråga om, att andre skola få denna rösträtt, än de som anmält sig till skattskrifning föregående år och blifvit i kommunen mantalsskrifne. De, som rösta år 1879, skola vara anmälda vid mantalsskrifningen år 1878, och de få deltaga i alla utgifter, som äro för år 1879 bestämda. ehuru väl uppbörden sker först 1880. Antagande af förslaget innefattar således allenast en gård af rättvisa.

Det må vara, att Grefve Mörner anser, att alla lagförslag böra framställas af regeringen; men ännu finnes ju enligt grundlagen motionsrätt för Riksdagens medlemmar, och för den riksdagsman, som i Konungens råd innehar plats utan att vara departementschef, är detta en rättighet, hvarifrån jag för min del icke vill afstå, äfven om Grefve Mörner anser, att jag af denna rätt obehörigen begagnar mig. Till utgångspunkt för min motion har jag tagit ett domslut i fråga om riksdagsmannaval, därför att motiveringen af detta domslut, som, enär det fattats af Högsta Domstolens begge afdelningar samfäldt, måste gälla såsom prejudikat, går in i pröfning af den kommunala rösträtten, och det är endast denna, jag i min motion behandlat. För min del har jag ansett kommunallagarne icke innehålla några bestämmelser, som förut hindrat kommunalstämma, magistrat eller öfverordnade myndigheter att, då de derom påkallades, medgifva en så beskafad rösträtt, som här är i fråga. Nu har detta blifvit förhindradt genom det nämnda prejudikatet, hvilket måste respekteras, så att en sådan rättighet nu mera icke kan åt de kommunala myndigheterna vindiceras annorledes än genom ett tillägg till lagen, och det är ett sådant tillägg, icke en lagförändring, som jag här föreslagit.

I en sådan kommun, som under diskussionen framhölls, der all fastighet tillhör en och samma person, der måtte det väl vara gifvet, att förre egaren, som afhändt sig sin eganderätt, men står

quar fortfarande antecknad i röstlängden, icke kan, i händelse anmärkning härom göres, få bibehålla sin rösträtt vid en tid, då han upphört att vara medlem af kommunen och att deltaga i dess kostnader. Utskottet förutsätter visserligen, att nye egaren kan få träda in i sin rösträtt; men man får ju ock beakta, att det äfven kan vara en landbo eller arrendator, som är mantalsskrifven först föregående år; och för denna behöfs också en befogenhet att utöfva rösträtt, ty jordegaren sjelf är genom kommunallagarne betagen sådan rätt, så vida jorden är upplåten på arrende. En talare yttrade, att mellan så beskaffade fastighetsegare, som nyss nämndes, saken skulle regleras genom utfärdande af fullmakter från den ene till den andre. Jag vet icke, om jag rätt uppfattade detta yttrande, men, om så är, lär det väl få förfalla, om den nye egaren icke är röstberättigad inom kommunen, ty ingen annan än en sådan får på grund af fullmakt rösta för någon annan i kommunens angelägenheter.

*Tillägg till
59 § i förord-
ningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts.)*

Jag vill endast tillägga ett par ord. Man har citerat mitt yttrande om det ofta återopade prejudikatet. Jag kunde naturligtvis dermed icke åsyfta att säga, att icke detta prejudikat står i full harmoni med lagens bokstaf, ty det är just på bokstafven, detsamma stöder sig. Men jag vågar anse, att detta prejudikat icke harmonierar med *andan* i kommunallagarne, nemligen att mina skyldigheter och rättigheter skola svara mot hvarandra, och just för att återställa jemvigten härutinnan har jag ansett en rättelse af nöden. Att personer finnas, hvilka hysa den åsigt, att man vid lagtillämpning och utöfvande af riksdagsmannaskap bör följa gällande lagars ordalag i de allra yttersta vinklar och vrår, har jag nog många gånger erfårit; men sådant må väl icke hindra dem, som hafva en annan uppfattning, eller att lagens anda bör vara den mest bestämmande, att följa denna sin åsigt; och den, som varit domare, har också haft tillfälle att pröfva och erfara ansvaret af att tillämpa en sådan uppfattning, det sker icke utan en sträng pröfning; och det går icke så lättvindigt till, som en talare här tyckte anse, att vid tillämpningen af lagens anda man blott låter subjektiva åsigtger göra sig gällande. Jag anhåller, i likhet med åtskillige andra talare, att frågan måtte återremitteras.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Lag-Utskottets förevarande utlåtande, dels ock återremiss deraf, framstälde Herr Talmannen först proposition på bifall till utlåtandet, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarade Herr Talmannen sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Första Kammarans Prot. N:o 25. 1879.

*Fyllägg till
59 § i förord-
ningen om
kommunal-
styrelse på
landet m. m.
(Forts)*

Den, som bifaller Lag-Utskottets utlåtande N:o 20, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas utlåtandet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—36.

Nej—48.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
O. Brakel.